

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Natálie Šimková

Limity a možnosti uplatňování cochemského modelu v ČR

Diplomová práce

Olomouc 2021

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma *Limity a možnosti uplatňování cochemského modelu v ČR* vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.

V Olomouci dne 30. června 2021

Natálie Šimková

Na tomto místě bych chtěla srdečně poděkovat **doc. PhDr. Lence Holé, PhD.** za cenné připomínky, odborné vedení této diplomové práce a neutuchající trpělivost. Děkuji také mé rodině a přátelům za podporu a povzbuzení po celou dobu studia.

Obsah

Seznam použitých zkratk	5
Úvod	6
1 Podstata cochemského modelu	9
1.1 Charakteristika cochemského modelu.....	10
1.2 Principy cochemského modelu	12
2 Uplatňování cochemského modelu	16
2.1 Role zúčastněných subjektů v cochemském modelu	16
2.1.1 Soud v cochemském modelu.....	16
2.1.2 Orgány péče o dítě v cochemském modelu	17
2.1.3 Odborné poradny a mediátoři v cochemském modelu.....	18
2.1.4 Advokáti v cochemském modelu	19
2.1.5 Soudní znalci v cochemském modelu	20
2.2 Uplatňování cochemského modelu v ČR	20
3 Limity při uplatňování cochemského modelu v ČR	23
3.1 Limity soudu při uplatňování cochemského modelu v ČR.....	23
3.2 Limity OSPOD při uplatňování cochemského modelu v ČR.....	27
3.3 Limity odborných poraden a mediátorů při uplatňování cochemského modelu v ČR...	30
3.4 Limity advokátů při uplatňování cochemského modelu v ČR.....	35
3.5 Limity soudních znalců při uplatňování cochemského modelu v ČR.....	36
4 Možnosti rozvoje při uplatňování cochemského modelu v ČR	39
4.1 Návrhy de lege ferenda.....	39
4.2 Návrhy pro aplikační praxi.....	42
Závěr	47
Bibliografie	49
Abstrakt (Abstract)	57
Klíčová slova (Keywords)	58
Seznam příloh	59
Přílohy	60

Seznam použitých zkratk

ČAK	Česká advokátní komora
ČR	Česká republika
ESLP	Evropský soud pro lidská práva
EU	Evropská unie
ÚPD	Úmluva o právech dítěte
FamFG	zákon o řízeních ve věcech rodinně-právních
JSR	jiný soudní rok
LZPS	Listina základních práv a svobod
MA 1991	norský manželský zákon
MedZ	zákon o mediaci
Ministerstvo	Ministerstvo spravedlnosti ČR
OS	okresní soud
OSPOD	orgán sociálně-právní ochrany dětí
OSŘ	občanský soudní řád
OZ	občanský zákoník
ÚS	Ústavní soud České republiky
Ústava	Ústava České republiky
ÚMPOD	Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí
URA	Unie rodinných advokátů
ZOSPOD	zákon o sociálně-právní ochraně dětí
ZOR	zákon o rodině
ZŘS	zákon o zvláštních řízeních soudních
ZSS	zákon o sociálních službách

„Daruješ-li člověku rybu, nakrmíš ho na jeden den,
naučíš-li ho lovit, dáš mu potravu na celý život.“

čínské přísloví

Úvod

Postupem času se řešení rodičovských sporů rozcházejících se partnerů stalo běžným „denním chlebem“ opatrovnických soudců. Řešení aktuálního problému mezi rodiči autoritativním rozhodnutím soudu však představuje jednorázovou pomoc, podobně jako ve známém čínském přísloví, kde darování ryby, znamená potravu pouze na jeden den. Pro zachování dobrých vztahů rodičů do budoucna je však nutné je naučit spolu vhodně o záležitostech dítěte komunikovat, a tedy „naučit je lovit.“

Jednou z efektivních cest, jak pomoci rozpadající se rodině, která je nucena své záležitosti řešit soudně, je Cochemský model. Je založen na interdisciplinární spolupráci profesí a institucí, které se podílejí na řešení konfliktů mezi rodiči. Pomáhají rodičům vyřešit nejen aktuální situaci, ale také nastavit vhodné mechanismy řešení problémů v budoucnu. Všechny zúčastněné subjekty přitom sledují společný cíl, a to je skutečné dobro dítěte a jeho právo na oba rodiče. Celý koncept je postaven na myšlence, že rodiče jsou ti, kteří mají rozhodovat o osudu svého dítěte, protože jej na rozdíl od soudce, znají nejlépe.

Cochemský model je vytvořen v rámci německého rodinného práva. Tento fakt však může při jeho uplatňování a aplikaci v českém právním prostředí přinášet mnohá úskalí. Cílem této diplomové práce je identifikovat a analyzovat limity a možnosti uplatňování cochemského modelu v České republice. Za účelem naplnění cíle jsou stanoveny tyto výzkumné otázky:

Jaké jsou překážky uplatňování cochemského modelu v ČR u jeho jednotlivých subjektů?

Jaké jsou možnosti širšího uplatňování cochemského modelu v praxi ČR?

Přínos práce je spatřován v tom, že zmapuje některé možné překážky v českém právním řádu, které nejsou pro cochemský model příznivé. Dále budou navržena možná řešení *de lege ferenda* a možnosti pro rozvoj cochemského modelu v aplikační praxi. Vzhledem k rozsahu diplomové práce nebudou analyzovány všechny limity, respektive navrhovány všechny možnosti rozvoje. Nutno tedy pro úplnost konstatovat, že se jedná o práci, která se zabývá pouze *některými* limity a možnostmi při uplatňování cochemského modelu v ČR.

Téma není doposud příliš zpracováno v odborné literatuře. Lze jej nalézt v minimální míře jako součást kapitol monografií. Bylo vydáno několik sborníků jako výstup ze setkání expertů na základě odborných diskusí. Nejvíce zdrojů k tématu lze nalézt v časopiseckých

odborných zdrojích, jelikož ty umí lépe reflektovat aktuální situaci a progresivní vývoj, který se s tématem pojí. Dosavadní zpracování je často pojmáno obecně a příspěvky nabízí shrnutí historického kontextu a popis obvyklého průběhu cochemské praxe v ČR. Kritické právní zhodnocení cochemského modelu se příliš nevyskytuje, hovoří se o něm spíše z hlediska sociálního. Odborná veřejnost poukazuje na problematické jevy ze svého úhlu pohledu, který je ovlivněn tím, v jaké oblasti odborník působí. Tato práce se zaměřuje na zkoumané jevy nezávisle, nestranně a k doposud publikovaným zdrojům by měla přispět snahou o zpracování objektivní právní analýzy v daném tématu.

Na tomto místě bych chtěla poděkovat paní Markétě Novákové, zakladatelce spolku Cochem.cz, která mi věnovala čas při poskytnutí informací v e-mailové komunikaci. Dále bych chtěla vyzdvihnout práci RNDr. Viktora Květově, Ph.D., a jeho spolupracovníků, kteří v roce 2019 zpracovali evaluaci aplikace cochemského modelu na OS v Mostě. Evaluační zpráva publikovaná v roce 2020 přináší poznatky z prvního vědeckého výzkumu na území ČR se zjištěním, zda a do jaké míry aplikace cochemského modelu zlepšuje průběh a výsledky opatrovnických řízení a potažmo zlepšuje situaci dětí a dopady opatrovnického řízení na ně.

Diplomová práce je členěna do 4 kapitol, úvodu a závěru. Kapitola první slouží jako uvedení do problematiky, pojednává o podstatě cochemského modelu a odpovídá na otázku, jak lze cochemský model charakterizovat a jaké jsou jeho principy. Je zpracována metodou deskriptivní.

Druhá kapitola se zabývá uplatňováním cochemského modelu. V první podkapitole poskytuje objasnění základních vztahů mezi zúčastněnými subjekty a definuje jejich role. Druhá podkapitola se zabývá uplatňováním cochemského modelu v ČR, kdy velkou roli hrál aktivní přístup OS v Novém Jičíně, je tedy uveden jako příklad dobré praxe. K řešení této kapitoly je použito zejména metody deskriptivní, dále je použita metoda komparativní, kdy jsou role subjektů srovnávány v rámci německého a českého právního řádu.

Třetí a čtvrtá kapitola umožňuje nalézt odpovědi na hlavní výzkumné otázky a dosáhnout tak stanoveného cíle práce. V kapitole třetí jsou identifikovány limity jednotlivých subjektů pomocí metody analytické a komparativní. Podkapitoly jsou koncipovány tak, že se každá jednotlivě zabývá limity některého ze subjektů cochemského modelu. Čtvrtá kapitola předkládá za pomoci předchozí analýzy limitů možnosti rozvoje při uplatňování cochemského modelu v ČR. Je rozdělena na podkapitulu, která se zabývá návrhy *de lege ferenda* a dále na podkapitulu, která nabízí možné budoucí kroky pro aplikační praxi. Jedná se o možnosti k rozvoji, tedy k rozvoji samotné cochemské *praxe* v ČR, nikoli původního německého *modelu*.

Pod slovem model si lze představit jakýsi statický základ, nicméně v cochemském systému jde naopak o otevřený vývoj a dynamický průběh. Jako vhodnější a vypovídající lze spíše hovořit o „*interdisciplinární spolupráci*“, která lépe odpovídá skutečnému obsahu tohoto pojmu.

Interdisciplinaritu lze definovat jako „*metodu propojení a aktivní spolupráce mezi různými vědami za účelem dosažení integrovaného synergického výsledku v teoretické i praktické odborné činnosti, ve vědě i výzkumu.*“¹ Při interdisciplinární spolupráci ve věcech péče soudu o nezletilé pak tento pojem představuje metodu propojení a aktivní spolupráci mezi vědami zabývající se právem, psychologii a sociálními pracemi. Cílem této metody je „*dosažení integrovaného synergického výsledku v praktické odborné činnosti soudů a dalších subjektů participujících na rozhodování ve věcech péče o nezletilé děti.*“²

Proto v této práci bude použito sousloví „*cochemský model*“ ve spojení s původním systémem, který vznikl v Německu v městě Cochem-Zell. Existují i formy modelů německých soudů, které si pak systém upravily podle svého, jako například *Mnichovský model*³, nebo projekt Elternkonsens z BadenskoWurtenberska⁴ s podobnými principy interdisciplinární spolupráce, tyto však nebudou brány v práci v potaz. Sousloví „*cochemská praxe*“ bude v této diplomové práci použito v souvislosti se zaváděním německého cochemského modelu do českého opatrovnického soudnictví (tedy uplatňování cochemského modelu = cochemská praxe).

Od okamžiku začátku zpracování tématu práce uběhly přibližně tři roky, a za tu dobu prošla cochemská praxe v ČR značným vývojem. Tento fakt se odráží v tom, že některé původně zkoumané limity již byly vyřešeny, nebo se jimi aktuálně odborná veřejnost zabývá. V práci bude i na tyto záležitosti upozorněno se snahou zachytit a ohodnotit tento vývoj.

V tomto konkrétním případě déletrvající období rozpracování práce neubírá na její kvalitě, ale je naopak k užítku. V průběhu psaní vznikla první vědecká evaluace a také byl vypracován vládní návrh novely OZ, který by mohl výrazně dopomoci k prosazování principů cochemského modelu na území ČR. Předložen byl Ministerstvem spravedlnosti dne 19. června 2020, v souvislosti s epidemiologickou situací však byl naplánován k prvnímu čtení až v rámci 111. schůze od 7. července 2021. Ke dni odevzdání práce se tímto návrhem Poslanecká sněmovna nezabývala.

Práce je napsána s ohledem na právní úpravu platnou ke dni 30. června 2021.

¹ KOHOUTEK, Rudolf. *Pojem interdisciplinarita* [online]. slovník-cizich-slov.abz.cz, [cit. 18. dubna 2020]. Dostupné na <<https://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/interdisciplinarita>>.

² POLÁK, Vladimír, WESTPHALOVÁ, Lenka. *Interdisciplinární spolupráce ve věcech péče soudu o nezletilé. Právní rozhledy*, 2018, roč. 26, č. 7, s. 240.

³ ROGALEWICZOVÁ, Romana. *Představení Cochemské praxe*. In: CIRBUSOVÁ, Martina, ROGALEWICZOVÁ, Romana (ed). *Cochemská praxe v České republice. Sborník příspěvků z konference pořádané Úřadem pro mezinárodněprávní ochranu dětí 14. – 15. 5. 2015 v Brně*. Brno: Tribun, 2015, s. 70.

⁴ HARANTOVÁ, Petra. *Možnosti praktické aplikace Cochemského modelu v České republice* [online]. iustin.cz, 10. listopadu 2009 [cit. 16. října 2019]. Dostupné na <<https://iustin.cz/files/pspharantova.pdf>>.

1 Podstata cochemského modelu

Základy revolučního systému započaly v 90. letech minulého století, když německý soudce Jurgen Rudolph dostal na starosti opatrovnický úsek soudu, na kterém působil. Neměl s tímto oborem velké zkušenosti, a tak si vytvořil si svůj vlastní přístup k věci. K rodičovským konfliktům přistupoval s tím, že je nejpodstatnější pohled dětí, a z tohoto úhlu je ztráta jednoho rodiče vždy prohra⁵. Pro cestu, jak udržet společnou péči a odpovědnost rodičů vytvořil systém praxe interdisciplinární spolupráce profesí (*Die Praxis der interdisziplinären Zusammenarbeit der Professionen*). Rudolph stál za názorem, že k rodičovské odpovědnosti patří povinnost, a nikoli právo, kvůli dětem dosáhnout shody.⁶

Podstatou cochemského modelu je efektivnější přístup a řešení případů spojených s rodičovským konfliktem. Model funguje na základě interdisciplinární spolupráce pěti základních subjektů, které se do řešení rodičovského konfliktu zapojují společně a rovnocenně. Rudolph koordinovanou práci subjektů připodobňuje k automobilu. Za motor považuje soud, který může sám o sobě fungovat dokonale, ale pokud automobilu chybí pouhé jedno kolo, tak nebude pojízdný.⁷ Jinými slovy, bez součinnosti všech subjektů model ztrácí na efektivitě a funkčnosti. Do základního výčtu patří: soudce, orgány péče o dítě, advokáti, pomáhající profese (především z odborných poraden) a v neposlední řadě soudní znalci.⁸ Jedná se o reprezentanty disciplíny právní vědy, psychologie, sociální pedagogiky a sociální práce.⁹

Při řešení konfliktů se cochemský model nejlépe osvědčuje, pokud je uplatňován od prvního kontaktu rodičů s institucemi.¹⁰ Postup je pak rychlejší a rodiče nemají možnost taktizovat. Nařízená opatření jsou tím pádem efektivnější a je také největší pravděpodobnost, že rodiče dospějí k dohodě.¹¹ Na nejlepší zájem dítěte¹² je pohlíženo z hlediska dětí, nikoli

⁵ OLÁH, Michal (ed). *Střídavá péče o dítě: Cochemská praxe v EU-šance pro naše děti*. Praha: Spravedlnost dětem-sdružení pro ochranu práv dětí, rodičů a prarodičů, 2016, s. 7.

⁶ Tamtéž, s. 8.

⁷ RUDOLPH, Jürgen. *Ty jsi moje dítě. „Cochemská praxe“ cesty k lidskéjšímu rodinnému právu* [online]. cochem.pro [cit. 15 října 2018]. Dostupné na <<http://www.cochem.pro/ty-ji-moje-dite.pdf>>, s. 25.

⁸ JÜRGEN, Rudolph. *Ty jsi moje dítě*. Praha: Magistrát hlavního města Prahy, 2010, s. 70.

⁹ CIRBUSOVÁ, Martina. Postavení mediace v Cochemském modelu. In: MALACKA, Michal a kol. *Mediace dnes-reality a perspektivy*. Praha: Leges, 2016, s. 76.

¹⁰ RUDOLPH, Jürgen. Interdisziplinäre zusammenarbeit der professionen im familienkonflikt. In: CIRBUSOVÁ: *Cochemská praxe...*, s. 36.

¹¹ BRZOBOHATÝ, Robin a kol. *Interdisciplinární spolupráce v nejlepší zájmu dítěte: metodické doporučení pro řešení rodičovských konfliktů nejen s mezinárodním prvkem*. Brno: Tribun EU, 2015, s. 85-86.

¹² Nejlepší zájem dítěte patří do třídy neurčitých právních pojmů. Jedná se o právní pojem objektivní, který však musí být vykládán s přihlédnutím ke konkrétním okolnostem případu, tzn. zejména s ohledem na všechna rodinná pouta dítěte. Nejlepší zájem dítěte je třeba považovat za klíčovou zásadu ve všech věcech, které se dítěte týkají. Blíže ŠÍNOVÁ, Renata a kol. *Aktuální problémy rodinněprávní regulace: rodičovství, výchova a výživa nezletilého*. Olomouc: Leges, 2013, s. 32.

dospělých. Snahou všech subjektů je pak převést pozornost rodičů z konfliktu na jejich dítě, kterému řešení situace, aby byly vhodně vyřešeny jeho potřeby, vlastně dluží.¹³

Mezi základní premisy pro fungování tohoto systému patří vložení zodpovědnosti za rozhodnutí do rukou rodičů. Výsledkem snah subjektů je nikoli soudní rozhodnutí, ale společné rozhodnutí rodičů o tom, jak budou dále společně fungovat v rámci péče o dítě.¹⁴ To, že rozhodnutí rodičů je společné, má zaručit, že se do budoucna sníží množství případů žádostí o změny v nastavení péče o dítě, a že rodiče budou schopni si další dohody korigovat sami mezi sebou.

Cíl je stanoven tak, že je zaměřen na aktuální novou rodinnou situaci a snaží se přimět rodiče k dialogu kvůli dětem. Bylo zjištěno, že rodiče v napjatém partnerském konfliktu mají tendence na perspektivu dětí zapomínat.¹⁵ Prostředkem k dosažení tohoto cíle je realizace činností v rámci vytvořené pracovní sítě všech zúčastněných profesí. Jednotliví zástupci souhlasí s tím, že budou k dispozici nejen rodičům, ale také sami sobě navzájem. Síť má dohromady za cíl dosáhnout alespoň minimální shody mezi rodiči. Jednotlivé subjekty již nechtějí být nástroji rodičů, jejichž pomocí rodiče chtějí dosáhnout svého cíle. Smyslem je přimět rodiče, aby sami převzali zodpovědnost za řízení konfliktu.¹⁶

Metodou, resp. způsobem, jak konkrétní realizace probíhá je propojení jednotlivých profesí. V praxi to znamená, že každá profese může využít pravomoci a činnosti, kterou vykonává jiná profese. Kvalita přispění jednotlivých profesí je považována za rovnocennou, přičemž fakt, že každá z nich má jinou funkci a úkoly, s tím není v rozporu.¹⁷ Tímto způsobem se například dá vyhnout soudnímu řízení, tím že již advokáti podpoří své klienty v tom, aby se nejprve obrátili na poradnu, příp. na orgán péče o dítě, místo aby za ně věc ihned vyřešili. Při absenci spolupůsobení jediné profese však celý zbytek přestává být funkční a praxi realizovat nelze.¹⁸

1.1 Charakteristika cochemského modelu

Pro pochopení podstaty a filozofie cochemského modelu, je potřeba přiblížit podmínky, za kterých vznikl a v rámci jaké konkrétní právní úpravy tomu tak bylo. Německé občanské právo

¹³ JÜRGEN: *Ty jsi...*, s. 28.

¹⁴ ROGALEWICZOVÁ: Představení Cochemské, s. 10.

¹⁵ RUDOLPH: *Interdisziplinäre Zusammenarbeit...*, s. 34.

¹⁶ Tamtéž, s. 34-35.

¹⁷ JÜRGEN, Rudolph. *Ty jsi...*, s. 25.

¹⁸ Tamtéž.

má sice částečně společné základy s českou právní úpravou,¹⁹ nicméně v právu rodinném se v některých prvcích značně liší. Jedním z těchto prvků je pojem „*rodičovské odpovědnosti*“.²⁰ Tento pojem totiž německé rodinné právo nezná, a práva a povinnosti jsou obsaženy v pojmu „*rodičovská péče*“. Dle práva českého je rodičovská odpovědnost soubor povinností a práv k dítěti, které mají apriori oba rodiče, ledaže by byli rodičovské odpovědnosti zbaveni. Rodičovská odpovědnost není závislá na tom, zda je rodič svéprávný ani se nemění případným rozvodem rodičů.²¹

Dle německé úpravy historicky náležela „*rodičovská moc*“ otci a znamenala to, že otec má plné právo za dítě a také o něm rozhodovat, a to do jeho zletilosti. Toto vnímání rodičovské odpovědnosti jakožto „*vlastnického práva*“ k dítěti bylo zrušeno až v 80. letech minulého století, kdy byl v rámci reformy přijat nový zákon o úpravě rodičovské péče, který funguje doposud.²² Nicméně fakticky se jednalo pouze o právní změnu, společnost nadále vnímala rodičovskou odpovědnost jako „*právo na dítě*“ a nikoli jako povinnost o něj pečovat, kterou mají oba rodiče.

To znamenalo v praxi situace, že při rozvodech soudci přenášeli rodičovskou péči pouze na jednoho rodiče, když druhý byl právně z péče o dítě vyloučen. Ve specifických případech byl jednomu rodiči zamezen styk úplně. V případech, kdy o to rodiče výslovně požádali, bylo možné rozhodnout tak, že jim společná rodinná péče byla zachována.²³ V případě dětí, které se narodily mimo manželství, náležela rodičovská péče výlučně matce, na otce mohla být přenesena pouze v zákonem vymezených případech.²⁴ Zásadní reforma proběhla v roce 1998, kdy přenesení rodičovské péče pouze na jednoho z rodičů má být soudně schváleno, pokud o to rodiče požádají společně, nebo pokud je to nezbytné pro ochranu zájmů a blaha dítěte. I v případě nesezdaných rodičů se jedná o společnou rodičovskou péči, jen pokud učiní společné prohlášení před soudem.²⁵

Za této situace se nelze divit, že místo hledání nejlepšího zájmu dítěte se po rozvodu rodičů²⁶ strhla spíše válka o moc, o to, kdo vyhraje „*právo na dítě*“ a to pomocí boje. Zástupci

¹⁹ Vládní návrh OZ sledoval modernizační revizi rakouského všeobecného zákoníku občanského (*ABGB*) z r. 1811 v jeho konfrontaci s novějšími evropskými zákoníky, zejména německým. V podrobnostech blíže důvodová zpráva k OZ.

²⁰ Ustanovení § 858 OZ.

²¹ ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. *Rodičovská odpovědnost*. Praha: Leges, 2016, s. 63.

²² CIRBUSOVÁ, Martina, ROGALEWICZOVÁ, Romana. Cochemská praxe – vznik a vývoj. *Právo a rodina*, 2015, roč. 17, č. 6, s. 11.

²³ ROGALEWICZOVÁ: Představení Cochemské..., s. 6.

²⁴ DETHLOFF, Nina, MARTINY, Dieter. *National report: Germany*, [online]. ceflonline.net, [cit. 10. června 2021]. Dostupné na: <<http://ceflonline.net/wp-content/uploads/Germany-Parental-Responsibilities.pdf>>, s. 16.

²⁵ ROGALEWICZOVÁ: Představení Cochemské..., s. 6

²⁶ Při vzniku cochemského modelu bylo hlavním smyslem pomoci rozvádějícím se rodičům. České soudnictví jej uplatňuje jednak v situaci před rozvodem manželství dle § 906 odst. 1 a 2 OZ, dále v situacích, kdy rodiče nevědí, jak si poměry uspořádat anebo pokud se rodiče na úpravě poměrů ke svému dítěti domluvit nechtějí z důvodu partnerského konfliktu. Blíže POLÁK, Vladimír. Projekt interdisciplinární spolupráce při rozhodování o nezletilých

jednotlivých profesí se stávali spíše nástroji rodičů k vítězství, místo toho, aby byli nestranní, objektivní a pomáhali konkrétní rodině v jejich individuální situaci. Nezřídka se tak stávalo, že děti byly nuceny prožít své dětství nuceně pouze s jedním rodičem.

Pracovníci orgánu péče o děti a pracovníci rodinné poradny ve městě Cochem-Zell v roce 1992 uspořádali konferenci za účelem tehdejší stav pozitivním způsobem změnit. Pozvali zástupce profesí, kteří se rodičovského konfliktu účastní, aby ostatním popsali náplně jejich činnosti a pracovní postupy. Výsledky byly překvapivé, protože se ukázalo, že se profese navzájem kritizují z důvodu předsudků a neznalosti. V diskusích se přítomní shodli na tom, že je potřeba vytvořit systém spolupráce, který napomůže tomu, aby byl výsledek rodičovského konfliktu skutečně v souladu s „nejlepším zájmem dítěte“. Na základě závěrů, ke kterým došli, byla v roce 1993 přijata Cochemská úmluva, která zakotvila pravidla pro budoucí společné fungování.²⁷ Jelikož se tento typ interdisciplinární spolupráce osvědčil, brzy se jí nechali inspirovat odborníci v zahraničí. Příznivce, kteří principy cochemského modelu praktikují částečně nebo zcela, lze najít ve skandinávských zemích, Británii nebo také v Japonsku.²⁸

1.2 Principy cochemského modelu

Cochemský model lze charakterizovat čtyřmi základními principy, které jsou pro něj typické. Jsou jimi *princip rychlosti*, *společné odpovědnosti*, *přednosti dohody* a *princip dobrovolnosti*. I když si každý opatrovnický soud může upravit praxi s mírnými odlišnostmi, tyto hlavní pilíře by měly zůstat zachovány. Kromě výše jmenovaných, lze dle mého názoru dále připojit i princip pátý, a to je *princip perspektivy dítěte* s důrazem na jeho participační práva,²⁹ i přesto, že lze nalézt názory opačné. Ty tvrdí, že nejlepším expertem na vlastní dítě je jeho rodič, a tedy zájem dítěte má být řešen z roviny dospělého.³⁰ Postoj, že nelze brát ohled na názor dítěte, protože se předpokládá, že je ovlivněn chováním rodičů, nepovažují do budoucna za únosný, a to jednak s ohledem na českou legislativu a judikaturu, tak i vzhledem k mezinárodním závazkům, kterými je ČR vázána.

Princip rychlého vyřešení sporu

První princip představuje snahu o co nejrychlejší vyřešení sporu mezi rodiči, za účelem zamezit gradaci konfliktu a zhoršování situace. Je prokázáno, že včasná intervence pomáhá ke

dětech v obvodu OS v Novém Jičíně-inspirováno Cochemskou praxí. In KUTLÍK, František (ed). *Mediátor jako súčasť interdisciplinárnej spolupráce pri riešení rodinných sporov*. Bratislava: Vysoká škola zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety, 2018, s. 9-13.

²⁷ ROGALEWICZOVÁ: Představení Cochemské..., s. 8.

²⁸ CIRBUSOVÁ: Postavení mediace..., s. 75.

²⁹ Více v příloze č. 2 Participace práva dítěte v cochemské praxi.

³⁰ NOVÁKOVÁ, Markéta, MATOUŠEK, Oldřich. Zájem dítěte v opatrovnickém sporu-Cochemská praxe. *E-Psychologie*, 2017, roč. 11, č. 2, s. 75.

zmírnění konfliktu. Model je postaven na tezi, že konflikty zachycené v rané fázi mají větší úspěch na řešení. První velký konflikt dvou partnerů je totiž specifický v tom, že partner nemá množství opěrných bodů, na kterém by stavěl hypotézy, jak se asi druhý bude v konfliktu chovat. Nezbyvá mu tedy než se do role partnera vcítit. Při prvním konfliktu v sérii za sebou následujících, tak partneri bývají nejvíce kooperativní.³¹ Zároveň rychlé řešení a zamezení průtahům zamezuje dlouhotrvající nejistotě, která zejména na dítě může působit negativně.³²

Prakticky by tento princip měl představovat stanovení co nejkratší lhůty pro nařízení jednání od podání návrhu, kterou jsou soudci obligatorně vázáni. FamFG zaručuje rychlé projednání sporu tím, že ukládá soudům povinnost nařídit první jednání ve věci nejpozději do jednoho měsíce po podání návrhu.³³ Pokud není mezi rodiči po prvním jednání uzavřena dohoda, začíná s celou rodinou pracovat odborník. Tímto odborníkem je nejčastěji rodinná poradna specializující se na pedopsychologii, případně může být přizván na pomoc i mediátor.³⁴ Jestliže součinnost odborníků přesto nevede k dohodě, mezi rodiči je nařízeno další jednání, a to zpravidla nejpozději po třech měsících.³⁵

K naplnění principu rychlosti pomáhá také další inovace, kterou je minimalizace administrativních úkonů. Nejdůležitějším formálním dokumentem se stává dohoda rodičů. Při komunikaci se používá více neformálních cest, jako jsou e-maily a telefonáty.³⁶

Princip zachování rodičovské odpovědnosti obou rodičů

Druhým principem je zachování rodičovské odpovědnosti v péči o nezletilé dítě u obou rodičů. Proto hlavní otázkou, kterou se má soud zabývat je, jak bude péče mezi rodiči rozdělena, a nikoli který z rodičů je vhodnější. Při zadávání znaleckých posudků otázky soudce nesměřují k tomu, který rodič má lepší výchovné schopnosti, nýbrž zda je možná a realizovatelná společná odpovědnost. Rodič je do doby, než se začne řešit úprava poměrů dítěte pro rozvodu/rozchodu považován za kompetentního. Stát nezpochybnuje jeho rodičovské kompetence, nekontroluje, v jakém prostředí své dítě vychovává, nešetří, nehodnotí a nesrovnává. Jakmile tato situace nadejde, je rodič nucen obhajovat se coby dobrý a způsobilý rodič, a dokonce by měl ze srovnání vyjít jako ten lepší, chce-li o své dítě dále pečovat, vychovávat jej a trávit s ním svůj čas.

³¹ KŘIVOHLAVÝ, Jaro. *Konflikty mezi lidmi*. Praha: Portál, 2008, s. 137.

³² ROGALEWICZOVÁ, Romana, KILLAROVÁ, Tereza. *Realizace Cochemské praxe v České republice 1. Právo a rodina*, 2015, roč. 17, č. 8, s. 2.

³³ Ustanovení § 155 odst. 2 FamFG.

³⁴ Srov. ustanovení § 156 FamFG.

³⁵ Ustanovení § 155 odst. 4 FamFG.

³⁶ NOVÁKOVÁ, Markéta, MATOUŠEK, Oldřich. *Zájem dítěte v opatrovnickém sporu-Cochemská praxe. E-psychologie*, 2017, roč. 11, č. 2, s. 75.

Takový přístup však nevede ke smířcímu řešení. Cochemský model nabízí rodičům důvěru, že konflikt zvládnou sami vyřešit a k tomu jim nabízí prostředky pomoci. Otevírá se tak cesta k převzetí zodpovědnosti za rodinný život, a především prostor pro rodičovskou spolupráci. Kromě uvědomění si rodičovské odpovědnosti, ke které interdisciplinární spolupráce směřuje, napomáhá také k udržení dalších práv a povinností jak dětí, tak rodičů, které jsou odrazem běžného fungování rodiny. Ve funkčních rodinách jsou práva a povinnosti, které patří spíše k morálním závazkům, běžně plněny.³⁷ Motivací rodičů k faktickému převzetí zodpovědnosti by také měla být skutečnost, že pokud rozhodnutím soudu bude určena výlučná péče jednoho z rodičů, absolutní rovnost v bezprostředním faktickém výkonu práv k dítěti není možná. Rodiče sice i nadále sice právně dítěte zastávají, v realitě se tomu nebude dít příliš často.³⁸

Princip přednosti dohody rodičů před názorem soudu

Třetím pravidlem je skutečnost, že vždy má mít přednost dohoda rodičů před názorem soudu. S tím souvisí i postavení soudu, který má mít autoritativní moc v opatrovnických řízeních pouze v případě, kdy rodiče nejsou ani po základní edukaci ochotni uzavřít dohodu. V tomto ohledu je dostatek prostoru pro cochemskou praxi uplatňovanou v ČR. Možnost uzavření dohody mezi rodiči totiž přímo vyplývá z ustanovení § 10 odst. 1 ZŘS,³⁹ přičemž soud by měl tuto dohodu pouze regulovat, aby byla v souladu s platným právem.⁴⁰

Dosavadní soudní praxe se nesnažila konfliktům mezi rodiči předcházet prostřednictvím včasné intervence a primární edukace, ale řešila až konflikty existující. V těchto situacích se jedná o situace, kdy subjektivní právo rodičů na výkon svého rodičovství je v centru konfliktu a v naprostém rozporu s ustanovením § 876 OZ, podle kterého je rodič povinen chovat se odpovědně, přičemž tato odpovědnost v sobě zahrnuje i povinnost kooperace rodičů mezi sebou.⁴¹ K této otázce se vyjádřil apelem ÚS, který ve svém nálezu upozornil na to, že: *„jakkoliv mohou být obecné soudy při úpravě styku rodičů a dětí vedeny těmi nejlepšími úmysly, není v jejich silách, aby bez patřičné snahy obou rodičů vytvořily dítěti zcela harmonické výchovné prostředí, jelikož toto se vždy primárně odvíjí od vztahů mezi rodiči. Této své zodpovědnosti by si tedy rodiče měli být vědomi a tomu by také měli přizpůsobit své vzájemné vztahy při hledání kompromisního řešení k vytvoření ideálního výchovného prostředí pro své dítě.“*⁴²

³⁷ ROGALÉWICZOVÁ Romana. *Dítě v rodičovském konfliktu: jak zůstat dobrým rodičem i po rozchodu*. Praha: Leges, 2019, s. 26.

³⁸ ŠMÍD, Ondřej, DEMJANOVÁ Radka a kol.: *Povinnosti a práva rodičů k dětem*. Praha: Leges, 2017, s. 125-126.

³⁹ Ustanovení § 10 odst. 1 ZŘS: „Pokud je mezi účastníky uzavřena dohoda o předmětu řízení, sepíše soud o takovém úkonu protokol. Dokud není protokol podepsán všemi účastníky, soud k dohodě nepřiblíží.“

⁴⁰ Například v případě společné nebo střídavé péče rodičů není možné se dohodnout tak, že otec bude zasílat matce částku 2000,- a matka nebude platit otcí dítěte nic. K tomu blíže: KOVÁŘOVÁ, Daniela. *Vyživovací povinnost po rekonstrukci*. Praha: Leges, 2014, s. 52.

⁴¹ ŠÍNOVÁ: *Rodičovská odpovědnost...*, s. 70.

⁴² Nález Ústavního soudu ze dne 30. dubna 2014, sp. zn. III. ÚS 650/14.

Princip odborného vedení k dobrovolné spolupráci rodičů

Cochemský model je vystaven na dobrovolnosti. Rodiče jsou zpočátku pod koordinovaným tlakem odborníků nuceni spolupracovat a participovat na řešení konfliktu. I když zprvu může jít o vynucenou spolupráci, která je motivována zlepšením postavení v případném soudním sporu, postupně se stává obvykle dobrovolnou. Rodiče v průběhu celého procesu brzy zjistí, že pokud budou sami spolupracovat, může výsledek dopadnout podle jejich představ s větší pravděpodobností, než kdyby byli pasivní. Princip dobrovolnosti je důležitý hlavně z hlediska účasti na mediačním jednání, to totiž nemůže proběhnout, pokud by jeden z rodičů byl do této formy pomoci nucen. Pokud rodiče spolupracovat dobrovolně nechtějí, konflikt končí autoritativním soudním rozhodnutím.

Princip perspektivy dítěte a jeho participační práva

I přesto že každý ze zúčastněných subjektů cochemského modelu dbá na to, aby při nalézání vhodného řešení pro úpravu nových rodinných poměrů, byl prioritně kladen důraz na *dobro dítěte*,⁴³ kromě výše uvedených principů je nutné při interdisciplinární spolupráci zohledňovat také perspektivu dítěte a vytvořit prostor pro realizaci jeho participačních práv. Naplňování pojmu *dobro dítěte* se totiž děje z perspektivy dospělých a podléhá tak dobovým a současně si konkurujícím interpretacím. Přitom k tomu, aby bylo zjištěno skutečné *dobro dítěte* je nutné splnit jeden z rozhodných faktorů, a tím je právě vnímání situace samotným dítětem. Nelze považovat za totožné tyto dvě možnosti: chtít pro dítě „to nejlepší“ versus vnímat dítě jako rovnocenného partnera, jehož osobní i právní sféru je nutno cítit a respektovat.⁴⁴

Zjišťování perspektivy dítěte však dosud nepatří mezi pracovní standardy zúčastněných profesí na rodičovském konfliktu v klasickém soudním řízení.⁴⁵ Dle mého názoru by cochemský model mohl tento fakt změnit, jelikož se v něm otevírá více prostoru pro uplatnění participačních práv dítěte.⁴⁶

⁴³ V české právní úpravě obdobně „nejlepší zájem dítěte.“

⁴⁴ HOFSCHEIDEROVÁ, Anna. *O konceptu nejlepšího zájmu dítěte* [online]. epravo.cz, 17. října 2017 [cit. 15. března 2020]. Dostupné na <https://www.epravo.cz/top/clanky/o-konceptu-nejlepsiho-zajmu-ditete-106509.html>.

⁴⁵ JÜRGEN: *Ty jsi...*, s. 56-57.

⁴⁶ K tomu více příloha č. 2: Participace dítěte při uplatňování cochemského modelu v ČR (exkurs).

2 Uplatňování cochemského modelu

Tato kapitola bude věnována představení uplatňovaného cochemského modelu v Německu i aplikované cochemské praxi v ČR. V první podkapitole jsou představeny role zúčastněných subjektů a jejich funkce v interdisciplinární spolupráci. Druhá podkapitola se věnuje uplatňování cochemského modelu v ČR, kdy popis průběhu aplikované praxe podstatně napomáhá identifikovat a analyzovat limity cochemského modelu v dalších částech práce.

2.1 Role zúčastněných subjektů v cochemském modelu

Veškerá nastavení cochemského modelu vychází z Cochemské úmluvy, která byla sepsána v roce 1993.⁴⁷ V Německu si poté další soudní obvody praxi upravily dle podmínek, které se jim nabízely (dle velikosti soudu a počtu institucí), nicméně hlavní myšlenky a principy, na kterých staví, zůstávají stejné.

Předpokladem spolupráce zúčastněných subjektů je především ochota spolupracovat a vůle dělat věci jinak. Spolupráci subjektů lze rozdělit do tří okruhů, a to pravidelné setkávání jednou měsíčně, interdisciplinární spolupráce v praxi a práce s veřejností.⁴⁸ Žádný ze subjektů již dále nemá být nástrojem v boji při rodičovských konfliktech. Jejich základní metodou je propojení úkonů a kompetencí tak, aby na sebe navzájem automaticky navazovaly.⁴⁹ Počet aktérů, které lze do spolupráce zahrnout, není limitován⁵⁰. Při uplatnění cochemského modelu v ČR lze výčet profesí doplnit i o další, jako například policie, úřad práce, soudní vykonavatelé, učitelé ve škole, školní poradci, kteří mohou při hledání řešení rodičovského konfliktu sehrát důležitou roli.⁵¹ Zástupci profesí by měly brát svou práci zejména jako službu dětem.⁵²

2.1.1 Soud v cochemském modelu

V rámci systému má soudce postavení průvodce⁵³ a je ztělesněním nejvyšší autority. Profese soudců cochemský model uvádí k životu a na rozdíl od běžného opatrovnického řízení zde soud nezastává primárně mocenskou pozici.⁵⁴ Subjekty jsou si při výkonu své činnosti rovny,

⁴⁷ CIRBUSOVÁ, ROGALEWICZOVÁ: Cochemská praxe..., s. 12.

⁴⁸ CIRBUSOVÁ: Postavení mediace..., s. 76-77.

⁴⁹ Tamtéž, s. 78.

⁵⁰ Aby se spolupráce subjektů dala charakterizovat jako cochemský model, musí naplňovat tři okruhy: pravidelné setkávání jednou měsíčně, interdisciplinární spolupráce v praxi a práce s veřejností. Více v CIRBUSOVÁ: Postavení mediace..., s. 76-77.

⁵¹ CIRBUSOVÁ, Martina, BRZOBOHATÝ, Robin. Manuál zavádění interdisciplinární spolupráce při řešení rodičovského konfliktu: Desatero zavádění Cochemského modelu. *Právo a rodina*. 2019, roč. 21, č. 4, s. 3.

⁵² ROGALEWICZOVÁ: *Dítě v rodičovském konfliktu*..., s. 149.

⁵³ Přednáška rodinného práva na PF UPOL dne 1.12.2015, Markéta Nováková, zakladatelka spolku cochem.cz.

⁵⁴ Přestože jsou role jednotlivých subjektů stejně důležité, soud může své dominantní postavení efektivně využít k iniciaci tzv. „zesíťování“ profesí.

a soudce je ten, který postup koordinuje. Nečiní rozhodnutí za rodiče, ale svou činností je motivuje k tomu, aby se dohodli mimosoudně. Efektivita tkví v nařízení lhůt, a otevřenosti ve spolupráci s ostatními profesemi.

Návrh na zahájení řízení, sepsaný advokátem, je požadován co nejstručněji. V návrhu by mělo být popsáno, jaká je aktuální situace a procesní stanovisko. Do 14 dnů od doručení tohoto podání soud pak nařizuje první jednání ve věci.⁵⁵ Rodiče mají vždy povinnost se dostavit, na rozdíl od dítěte, které má povinnost se jednání zúčastnit, jen pokud tak stanoví soud.⁵⁶

V zájmu všech zúčastněných, tedy rodičů, advokátů a orgánu péče o dítě je snaha o co nejrychlejší soudní jednání, aby nedošlo k trvalému odloučení od jednoho z rodičů.⁵⁷ Okamžitě po určení termínu prvního jednání navíc soud odkazuje rodiče na orgán péče o dítě ve snaze zajistit již před řízením před soudem dohodu mezi rodiči. Nedojde-li v tomto mezidobí k uzavření kýžené dohody, proběhne první jednání.⁵⁸

V rámci v prvního jednání soud s rodiči neformálně pohovoří a nabádá je nalezení nejlepšího řešení pro jejich společné dítě. Pakliže rodiče nedojdou ke společnému řešení, soud uloží účastníkům povinnost navštívit přímo cestou z jednání odbornou poradnu a sjednat si zde termín sezení.⁵⁹ Dále je pokračováno na druhém jednání, ideálně schvalováním dohody, kterou si rodiče odsouhlasili v poradně. Pakliže se tak nestane, je soudem ustanoven soudní znalec. Ten má na vypracování posudku stanovenou lhůtu v délce maximálně 2 měsíců.⁶⁰ Znalecký posudek nemusí být vypracován, pakliže dojde v rámci práce znalce k rodičovské dohodě.

Po vypracování znaleckého posudku je nařízeno poslední soudní jednání, kdy soud rozhodne autoritativně.⁶¹ Tomuto výsledku se však zúčastněné subjekty snaží kooperací zabránit a spolupráce se jim daří. Při aplikaci cochemského modelu 80 % případů končí společnou dohodou rodičů na základě dvou uskutečněných jednání u soudu.⁶²

2.1.2 Orgány péče o dítě v cochemském modelu

V původním cochemském modelu je *orgán péče o dítě*⁶³ jednou z prvních institucí, na kterou se rodiče obrátí s žádostí o pomoc při řešení konfliktu v rodině. Zpravidla je však nejprve učiněno písemné podání advokáta, a teprve poté na základě výzvy od soudu, přistupují do procesu orgány

⁵⁵ ROGALEWICZOVÁ: Představení Cochemské..., s. 70.

⁵⁶ DOSTÁLOVÁ, KILLAROVÁ: Cochemská praxe-role..., s. 10.

⁵⁷ RUDOLPH: *Ty jsi moje dítě*. „Cochemská...“, s. 27.

⁵⁸ ROGALEWICZOVÁ: Představení Cochemské..., s. 70.

⁵⁹ Tamtéž.

⁶⁰ DOSTÁLOVÁ, KILLAROVÁ: Cochemská praxe-role..., s. 12.

⁶¹ RUDOLPH, Jürgen. *Du bist mein Kind. Die „Cochemer Praxis“ – Wege zu einem menschlicheren Familienrecht*. Berlin: Schwarzkopf & Schwarzkopf Verlag, GmbH, 2007. s. 45-50.

⁶² NOVÁKOVÁ, Markéta. Představení iniciativy Cochem.cz. IN: CIRBUSOVÁ: *Cochemská praxe...*, s. 20.

⁶³ V ČR roli tohoto orgánu plní OSPOD.

péče o dítě. Jejich úkolem je navázat spolupráci s rodiči a dítětem, dále také pozorování vývoje situace v rodině. Pracovníci již nemají za povinnost zpracovávat a předkládat soudu písemné posudky. Zprávy jsou podávány neformální ústní cestou. Pracovní orgánu péče o dítě vede rodiče k uzavření dohody, která bude předložena soudu ještě před prvním jednáním. Měla by být postavena primárně na nejlepších zájmech dítěte. Zájmy rodičů jdou v tomto případě stranou.⁶⁴

V rámci cochemského modelu je kolizní opatrovník (v ČR je nejčastěji ustanoven OSPOD) vnímán spíše jako *advokát dítěte*.⁶⁵ Stejně jako rodiče tento advokát dítěte disponuje stejnými procesními právy.⁶⁶ Za účelem ochrany zájmů bývá ustanoven dítěti opatrovník, který o své činnosti sepisuje protokol předávaný soudu.⁶⁷ V ČR je výkon těchto funkcí bohužel zpravidla sloučen. OSPOD se ujímá role jak funkce zprostředkovatele, tj. advokáta dítěte při rodinných sporech, tak funkce kolizního opatrovníka. Domnívám se, že to však není příliš vhodné nastavení a bylo by žádoucí *de lege ferenda* tuto úpravu změnit.

2.1.3 Odborné poradny a mediátoři v cochemském modelu

Úloha mediátorů je v této práci popsána a charakterizována společně s odborným poradenstvím, přestože nepatří k původním subjektům, které by byly přímo zapojeny do cochemského modelu.⁶⁸ Mediace je jako nástroj při interdisciplinární spolupráci hojně využívaná. Děje se tak proto, že pod pojmem „odborná poradenská pomoc“ dle ZOSPOD lze rozumět i pomoc fyzické osoby „mediátora“, byť mediaci v obecném smyslu za „poradenství označit nelze.“⁶⁹ To, že mediace je vhodným nástrojem pro nalezení přijatelného řešení mezi rodiči, dokládá i unikátní přístup soudce Lauhöfera z OS ve Wildeshausen.⁷⁰ Tento soudce působí zároveň jako mediátor a své schopnosti využívá k tomu, že nechává rodiče nejprve si „vyříkat“ co potřebují, a poté se pokouší o nalezení spojovacího mostu mezi rodiči. Rodiče poté často následují autoritou předloženou novou cestu dobrovolně.⁷¹

Odborné poradny jsou další z profesí podílejících se na řešení rodičovského konfliktu. Poradny by měly být doporučeny rodičům ihned zpočátku ze strany advokátů. Pokud se tak nestane, doporučí návštěvu poradny rodičům soud. Ten za tímto účelem přeruší řízení po prvním

⁶⁴ ROGALEWICZOVÁ: Představení Cochemské..., s. 70.

⁶⁵ Tamtéž.

⁶⁶ RUDOLPH: *Ty jsi...*, s. 29.

⁶⁷ Tamtéž.

⁶⁸ DOSTÁLOVÁ, KILLAROVÁ: Cochemská praxe-role..., s. 12.

⁶⁹ Tamtéž.

⁷⁰ MACELA, Miloslav a kol. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí*. Komentář. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 173.

⁷¹ Cochemskou praxi zde nazývají „Wildeshausenské kooperativní řízení“ (*Kooperatives Wildeshauser Familienverfahren*).

⁷¹ STAWARITSCH, Adam. *Seriál: Cochemská praxe* [online]. Iurium.cz, 31. března 2018 [cit. 15. dubna 2020]. Dostupné na <<https://www.iurium.cz/2018/03/31/serial-cochemska-praxe-cochemsky-model-neumi-resit-vsechno-jedna-se-vsak-zasadni-prevenci-vetsinu-rodinnepravnych-soudnich-sporu-rika-marketa-novakova>>.

jednání, nedojde-li zde k uzavření dohody mezi rodiči. Spolupráce je nastavená tak, že ihned z jednací síně jsou rodiče povinni navštívit poradnu i se svými právními zástupci. Zde dochází k domluvě prvního sezení, které by zpravidla nemělo následovat později než do 14 dnů.⁷²

Rodiče jsou v rámci poradenství vedeni k nalezení kompromisů vedoucích k uzavření dohody, která by posléze skrze advokáty byla předložena soudu, který by ji s rodiči projednal a schválil na dalším jednání.⁷³ Pokud pracovníci poradny usoudí, že spolupráce mezi rodiči není efektivní, a lze předpokládat že nedojde k posunu a uzavření dohody ohledně péče o dítě, sdělí toto zjištění soudu.

Proti nařizování využití odborné pomoci rodičům se někteří pracovníci rodinných poraden ohradili, protože pro ně bylo nemyslitelné, jak by mohli pracovat s klienty, kteří jejich služby nevyhledali dobrovolně.⁷⁴ Nátlak podrobit se skrze autoritu soudu odbornému poradenství může být vnímán negativně také ze strany rodičů. Pokud se rodič rozhodne nespolupracovat, může na něj být nahlíženo jako na toho, kdo neprojevuje dostatečnou snahu a zájem se o dítě postarat.⁷⁵ Pakliže se s druhým rodičem komunikovat ohledně budoucí péče o dítě otevřeně, věcně a bez výčitek nedá, může být dle mého rodič nadbytečně znevýhodněn.

2.1.4 Advokáti v cochemském modelu

Rodiče zpravidla novou rodinnou situaci řeší jako první se svými právními zástupci, ale není to povinné. Mohou obrátit s prosbou o pomoc v řešení svého konfliktu na kterýkoli zúčastněný subjekt.⁷⁶ V cochemském modelu se případy řešení rodičovského konfliktu zabývají advokáti výhradně specializovaní na rodinné právo. Rodiče jsou podporováni k tomu, aby se stali odpovědnějšími a vědomějšími. Garance profesionality výrazně napomáhá k dodržování všech potřebných zásad a postupů.⁷⁷ Zapojení advokáti vedou již od počátku své klienty k pokojnému řešení nastalé situace, a to nejlépe pomocí společné dohody s protistranou. Pakliže tuto dohodu nejsou rodiče schopni vytvořit sami, jsou advokáty odkázáni na odborné poradny, mediátory, případně orgány péče o dítě, jenž také usilují ke smírnému vyřešení rodičovského konfliktu.⁷⁸

Advokáti se v rámci Cochemské úmluvy rozhodli uzavřít dohodu, která jim zakazuje vůči druhému rodiči využívat jakékoli konfliktní strategie. Tímto se má předejít situaci, kdy soudní řízení o svěřeni dítěte do péče bude eskalovat v nekonečnou bitvu mezi rodiči.⁷⁹ Respektováním

⁷² RUDOLPH: *Du bist...*, s. 49.

⁷³ ROGALEWICZOVÁ: *Představení Cochemské...*, s. 70.

⁷⁴ ROGALEWICZOVÁ: *Dítě v rodičovském konfliktu...*, s. 238.

⁷⁵ ROGALEWICZOVÁ: *Představení Cochemské...*, s. 71.

⁷⁶ Tamtéž.

⁷⁷ ROGALEWICZOVÁ, KILLAROVÁ: *Realizace Cochemské...*, s. 2.

⁷⁸ Tamtéž.

⁷⁹ ROGALEWICZOVÁ: *Představení Cochemské...*, s. 70.

této dohody advokáti významně napomáhají k deeskalaci sporu a hladšímu průběhu celého procesu a je to také nezbytný předpoklad pro to, aby celá interdisciplinární spolupráce byla funkční.

Jelikož je cochemský model založen na neformálnosti, právní zástupci se snaží omezit jakékoli podávání písemností na minimum. Je dána přednost ústním jednáním mezi rodiči a specializovanými odborníky z řad zúčastněných profesí. Proto zpravidla jedinou písemností je podání první, ve kterém je advokát omezen pouze na nezbytný popis skutkového stavu věci.⁸⁰

2.1.5 Soudní znalci v cochemském modelu

Soudní znalec⁸¹ je přibrán do řízení, pakliže nedojde k uzavření dohody po čas sezení v odborné poradně ani v druhém jednání před soudem.⁸² Funguje v cochemském modelu jako psychoterapeut, jako vyšší stupeň rodinného poradenství.⁸³ K inovativnímu přístupu se přistoupilo z toho důvodu, že znalci opakovaně zdůrazňovali, že není možné nadále pokračovat v zadávání posudků stejným způsobem, protože pouze vyostřují napjatou atmosféru mezi rodiči.⁸⁴

Jeho hlavním úkolem je v průběhu dvou měsíců vypracovat posudek obsahující nejen podrobnou analýzu situace v rodině, ale i ujasnit postoj rodičů vůči sobě navzájem.⁸⁵ Také se snaží rodiče směřovat k celkovému urovnání situace mezi nimi a přimět je k uzavření smírného řešení. Tohoto cíle pak má dosáhnout skrze terapeutické a psychologické působení na rodiče. Na základě svých znalostí a dovedností, dokáže proniknout hlouběji do jádra problému a snaží se jej hledáním vzájemných kompromisů odstranit. Znalecký posudek je vypracován jen pokud se rodiče ohledně řešení situace nedohodnou. Jelikož si v Německu hradí rodiče náklady na přibrání znalce společně a nerozdílně, většinou jsou schopni dohodnout se dříve, než situace dospěje do této fáze.⁸⁶

2.2 Uplatňování cochemského modelu v ČR

Jedním z prvních hybatelů přenosu filozofie cochemského modelu do ČR, byla Markéta Nováková, která založila spolek Cochem.cz. Činnost tohoto spolku si klade za cíl zavést cochemskou praxi jako běžný postup, standardizovat a rozšířit po celém území tak, aby byla dostupná co nejvíce rodičům, kteří by ji mohli využít. Snaží se o navrácení rozhodování o životě

⁸⁰ RUDOLPH: *Ty jsi moje dítě*. „Cochemská ...“, s. 26.

⁸¹ Soudní znalci nejsou v cochemském modelu výrazným subjektem, pomáhají totiž až tam, kde je specifická rodinná situace, vyhrocený konflikt či nespolupracující rodiče. Je proto ustavován výjimečně.

⁸² DOSTÁLOVÁ: *Cochemská praxe-role...* s. 14.

⁸³ CIRBUSOVÁ: *Cochemská praxe...*, s. 13.

⁸⁴ RUDOLPH, Jürgen. *Du bist mein Kind...*, s. 39-42.

⁸⁵ RUDOLPH: *Ty jsi moje dítě*. „Cochemská ...“, s. 28.

⁸⁶ RUDOLPH, Jürgen. *Du bist mein Kind...*, s. 45-50.

dítěte a rodiny do rukou rodičů.⁸⁷ Druhým nezávislým zdrojem se stal ÚMPOD, který se se svými projekty zaměřil na zavedení modelu v legislativním prostředí ČR a rozšíření na aplikaci přeshraničních rodinných sporů.

Za praktického průkopníka zavádění cochemské praxe v ČR můžeme považovat OS v Novém Jičíně. Soudci při analýze tehdejšího stavu uvedli, že z opatrovnických věcí za nejobtížnější považují rozhodování ve věcech úpravy péče o nezletilé, výživy a styku v případech, které provází intenzivní partnerský konflikt rodičů. Tato řízení totiž doprovázela četná soudní jednání a trvala nejdéle. I po pravomocném skončení věci byly za nedlouho podávány rodiči nové návrhy. Nově aplikovaný postup staví na tom, že „*ke ingerenci státu do rodinného života má dojít jen v nezbytných případech a dříve, než soud a další zúčastněné instituce začnou využívat svá mocenská oprávnění, měli by jako zprostředkovatelé vést rodiče k faktickému uchopení rodičovské odpovědnosti tak, aby se na budoucnosti svého dítěte dokázali společně domluvit.*“⁸⁸

Dle vedení soudu bylo žádoucí, aby nové řešení situace přineslo snížení negativního dopadu partnerského konfliktu na vývoj dítěte. Především ale bylo nutné zefektivnit projednávání ve věcech *rodinného práva soukromého*. Rodinným právem soukromým nazývá soudce Polák takovou oblast práva, kdy v konkrétním případě má dítě dva zcela kompetentní rodiče.⁸⁹ Všechny instituce vystupují neutrálně a zastávají *nulovou hypotézu*, tedy oba rodiče považují za kompetentní a takové, kteří stejnou měrou chtějí to nejlepší pro svoje dítě.⁹⁰ Za této situace dle Poláka není v soudním řízení místo pro znalecké posudky, jelikož neexistuje metodika pro měření kvality rodičovských kompetencí. Dále zastává názor, že rozhodnutí o formě péče a o styku s nezletilým je otázkou právní, nikoliv otázkou odbornou pro znalce.⁹¹

V roce 2016 bylo zorganizováno setkání opatrovnických soudců, zástupců OSPOD, zástupců poskytovatelů sociálních služeb, soudních znalců z oboru pedopsychologie, mediátorů, zástupců Moravskoslezského kraje a Justiční akademie. Byla zorganizována řídicí skupina, která měla za cíl nastavit procesy všech zúčastněných institucí tak, aby ve vzájemné spolupráci vedly rodiče k převzetí odpovědnosti za budoucí život a perspektivu dítěte.⁹² Víze projektu byla formulována jako „*přechod od existujícího autoritativního rozhodování soudu o dětech k procesu, při němž zúčastněné instituce ve vzájemné spolupráci vedou rodiče k převzetí odpovědnosti za budoucí život a perspektivu*

⁸⁷ STAWARITSCH: *Seriál: Cochemská praxe...*

⁸⁸ POLÁK: *Projekt interdisciplinární...*, s. 8.

⁸⁹ Kompetentním rodičem je ten, kdo je schopný vykonávat svou rodičovskou odpovědnost a uspokojovat potřeby dítěte. Každý rodič je apriori považován za dobrého rodiče, nejedná-li se osoby zcela nebo částečně nesvéprávné. POLÁK, WESTPHALOVÁ: *Interdisciplinární spolupráce...*, s. 245.

⁹⁰ VÁLOVÁ, Irena. *Soudce Vladimír Polák: Určité procento dětí má rodiče psychopaty a nebudou mít šťastné dětství* [online]. Ceska-justice.cz. 27. dubna 2018 [cit. 15. března 2020]. Dostupné na <https://www.ceska-justice.cz/2018/04/soudce-vladimir-polak-urcite-procento-deti-ma-rodice-psychopaty-nebudou-mit-stastne-detstvi>.

⁹¹ POLÁK, WESTPHALOVÁ: *Interdisciplinární spolupráce...*, s. 245.

⁹² POLÁK: *Projekt interdisciplinární...*, s. 8-9.

dítěte. “Jednotlivé subjekty se zavázaly, že budou pracovat na odstranění nevědomosti a neochoty rodičů a společně jim dopomohou k tomu, aby sami dokázali rozhodovat o svém rodinném životě. Autoritativní rozhodnutí je pak vnímáno jako nejlepší ze špatných variant.”⁹³

S cílem transparentního nastavení procesů a „*sesítování*“ kompetencí zúčastněných subjektů vytvořili v soudním obvodě OS Nový Jičín následující postup.⁹⁴ V případě, že se na OSPOD, občanskou poradnu a jiného poskytovatele sociálních služeb nebo soud obrátí jeden rodič s požadavkem sepsání návrhu na zahájení řízení ve věcech péče o nezletilé dítě, výživy nezletilého dítěte, styku s nezletilým dítětem a věcech pro dítě významných, je rodič veden k tomu, aby návrh přišel sepsat společně s druhým rodičem.⁹⁵ Odůvodnění tohoto požadavku je sledován v tom, že zaručuje institucím nestrannost v očích druhého rodiče a napomáhá k vytvoření důvěry.⁹⁶

Následně jsou rodiče *edukováni*⁹⁷ ohledně možností uspořádání jejich konkrétních poměrů. Pokud zákon nevyžaduje soudní schválení dohody rodičů, často se soud o uzavření dohody v této fázi ani nedozví. Pokud je ale dohoda rodičů potřebná, soud svolává JSR, zpravidla do 3 týdnů od podání návrhu na zahájení řízení. Prakticky je postup takový, že vyšší soudní úřednice telefonicky kontaktuje příslušnou pracovníci OSPOD. V telefonátu jí sdělí, že opatrovníkem dítěte bude město, domluví termín JSR a vyzve ji k zorganizování schůzky rodičů na OSPOD. Pokud je avizována dohoda rodičů, místo JSR je nařízeno přímo první jednání. V rámci JSR s rodiči soudce neformálně komunikuje o možných řešeních. Pokud se ani nyní rodiče nedohodnou, soudce jim doporučí odbornou pomoc a nařídí první jednání ve věci za 3 týdny. V případě nedohody pak následuje odborná pomoc soudem nařízená. V rámci druhého jednání soud buď schválí dohodu rodičů, nebo autoritativně rozhodne.⁹⁸

⁹³ Tamtéž.

⁹⁴ Postup je graficky znázorněn v Příloze č. 1.

⁹⁵ Výjimkou jsou případy *prokázaného* domácího násilí. Domnívám se, že je tato podmínka velmi problematická, více viz podkapitola 3.2 Limity OSPOD při uplatňování cochemského modelu v ČR.

⁹⁶ POLÁK, WESTPHALOVÁ: *Interdisciplinární spolupráce...*, s. 245.

⁹⁷ I pouhá edukace bez dalších odborných poradenství postačila k tomu, aby rodiče byli schopni uzavírat více rychlejších a úspěšnějších dohod. Více KVĚTOŇ, Viktor, FANTA, Petr: *Závěrečná evaluační zpráva*. [online]. pravonadetstvi.cz, [cit. 27. června 2021]. Dostupné na http://www.pravonadetstvi.cz/files/files/Martin-Benes_ZEZ-COCHEM.pdf

⁹⁸ POLÁK, WESTPHALOVÁ: *Interdisciplinární spolupráce...*, s. 246.

3 Limity při uplatňování cochemského modelu v ČR

V rámci této kapitoly budou identifikovány a analyzovány možné problematické aspekty při uplatňování cochemského modelu v mezích právního řádu ČR. Jak již bylo popsáno v rámci teoretické části, cochemský model vznikl v Německu, na základech právního prostředí, které se vyznačuje jistými odlišnostmi oproti tuzemskému. To může v praxi přinášet řadu problémů, od postupů, které nemají oporu v zákoně, přes metody, na které nemáme kapacitu, až už institucionální, administrativní či jinou. Cílem kapitoly je zodpovědět výzkumnou otázku, jaké jsou překážky uplatňování cochemského modelu v ČR u jeho jednotlivých subjektů.

3.1 Limity soudu při uplatňování cochemského modelu v ČR

Moc soudní, respektive soudce jako její představitel, stojí na pomyslném žebříčku všech spolupracujících profesí. Jak už bylo řečeno, subjekty jsou si při výkonu své činnosti rovny, a soudce je ten, který postup řídí, koordinuje, dohlíží nad ním. A je to také soud, který vynáší závěrečný rozsudek, s obsahem, na kterém se strany společně dohodly. Pokud soudce není cochemskému modelu nakloněn, zbylé profese jej samy uvádět k životu nemohou.

Při psaní této podkapitoly jsem se inspirovala názory soudkyně Beranové,⁹⁹ která prezentuje jistou nedůvěru k tomuto modelu a nabádá spíše k rozvinutí stávajícího systému než zavádění novot. Její argumenty daly podnět k bližší analýze možných problematických aspektů.

Soudní moc jako prostředek k „*edukaci*“ rodičů

V cochemském modelu mezi hlavní cíle soudu patří rodičům vysvětlovat jejich rodičovská práva a povinnosti, a navracet jim tak do rukou zodpovědnost za život jejich dítěte. Soudkyně Beranová kritizuje v této souvislosti používání sousloví „edukovat rodiče“.¹⁰⁰ Tvrdí, že není možné rodiče poučovat o výchově. Soudce se tedy má omezit toliko na podávání kvalifikovaných informací rodičům i dětem, působit preventivně a pomoci s předcházením konfliktů.¹⁰¹

Slovo „edukace“ z latinského „*educare*“ neboli také výchova/vzdělání¹⁰² znamená ve své podstatě „*intencionální a systematické působení na osoby s cílem vštípit jim určité vědomosti, dovednosti a návyky, formovat přitom způsob chování a prožívání i charakterové vlastnosti.*“¹⁰³

Poučovací povinnost soudu vůči rodičům je však podložena judikaturou ÚS. Ten po vzoru ESLP vyzdvihl pozitivní závazky státu při ochraně rodinného života: „*Při výkladu ustanovení*

⁹⁹ JUDr. Beranová, opatrovnícká soudkyně a předsedkyně Okresního soudu v Bruntále.

¹⁰⁰ Tento pojem používají OS na svých internetových stránkách, tak i zapsaný spolek Cochem.

¹⁰¹ BERANOVÁ, Hana. Bruntálská alternativa ke Cochemské praxi. *Právo a rodina*. 2019, roč. 21, č. 6, s. 1.

¹⁰² KRAUS, Jiří. *Nový akademický slovník cizích slov*. Praha: Academia, 2005. s. 196.

¹⁰³ Creative Commons-3.0 Česko. *Slovo edukace* [online]. Slovník cizích slov.abz.cz, 2005-2020. [cit. 24. listopadu 2019]. Dostupné na <https://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/edukace>.

čl. 10 odst. 2 LZPS a ustanovení čl. 8 Úmluvy, tedy ochrany rodinného života, resp. respektu k rodinnému životu, ÚS zdůraznil, že (...) orgány veřejné moci mají i pozitivní závazky, které jsou těsně spjaty s účinným respektováním rodinného života. Jakmile je tedy prokázána existence rodinného vztahu, musí orgány veřejné moci v zásadě jednat tak, aby se tento vztah mohl rozvíjet, a přijmout vhodná opatření za účelem sloučení rodiče s dítětem, přičemž k této pozitivní povinnosti se řadí vedle aktivní pomoci osobními, sociálními, zdravotními či majetkovými obtížemi i povinnost rodiče informovat a řádně poučit o možných následcích jeho jednání.¹⁰⁴

Soud tedy nemá mít za cíl jen zformulovat rozsudek s řešením aktuální situace. Takový styl rozhodování o rodinných záležitostech není do budoucna únosný, pokud má soudní praxe pozitivně ovlivňovat blaho rodin a dětí. I historicky se soudci snažili spíše nastavovat morální standardy při řešení rodinně-právních otázek, než aby navrhovali opravné prostředky, které budou určovat způsob fungování rodiny.¹⁰⁵

Zúčastněné instituce ve vzájemné spolupráci primárně pracují na odstranění nevědomosti rodičů a zároveň jim pomáhají, aby si sami dokázali rozhodovat o svém rodinném životě. Soudy totiž z principu nemohou zajistit vytvoření harmonického prostředí pro výchovu dítěte bez pomoci rodičů.¹⁰⁶ Dle Beranové erudovaný a profesně zdatný soudce, dokáže formulovat rozsudek tak, že výchovně působí na rodinu a dokáže rodiče přesvědčit o tom, že tohle řešení je pro ně vhodné, pokud nedokázali najít sami vlastní řešení.¹⁰⁷

Soudce Polák si je vědom toho, že zdatný soudce rodiče k dohodě donutí, ale nebude dobrovolná a nebude vycházet z jejich vůle. Od tohoto postupu se distancuje jelikož „...každý šikovný soudce dokáže zmanipulovat rodiče do dohody. My ale chceme dohodu navždy.“¹⁰⁸ Tvrdí, že autoritativní rozhodnutí soudu je pro dítě to nejhorší možné řešení. Cílem je dovést rodiče k faktickému uchopení rodičovské odpovědnosti. Je daleko lepší, když se na jeho budoucnosti shodnou jeho rodiče, kteří jej na rozdíl od soudce znají a mají rádi.¹⁰⁹ V některých případech soudci nevěří tomu, že by proces vedení rodičů ke smírnému řešení jejich konfliktu¹¹⁰ mohlo pomoci. Může tomu tak být proto, že soudci nemají dostatek povědomí a informací o možnostech pomáhajících profesí a způsobech, jak s rodinou pracovat. Přitom mají povinnost se

¹⁰⁴ Nález Ústavního soudu ze dne 13. března 2012, sp. zn. II. ÚS 3765/11, body 28-29.

¹⁰⁵ BAAB, Barbara. An Interdisciplinary Approach to Family Law Jurisprudence: Application of an Ecological and Therapeutic Perspective. *Indiana Law Journal*, 1997, 72, s. 776.

¹⁰⁶ Usnesení Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 663/16 ze dne 26. dubna 2016.

¹⁰⁷ BERANOVÁ: *Bruntálská alternativa...*, s. 1.

¹⁰⁸ VÁLOVÁ, Irena. *Soudce Vladimír Polák: Určité procento dětí má rodiče psychopaty a nebudou mít šťastné dětství* [online]. Ceska-justice.cz. 27. dubna 2018 [cit. 15. března 2020]. Dostupné na <https://www.ceska-justice.cz/2018/04/soudce-vladimir-polak-urcite-procento-deti-ma-rodice-psychopaty-nebudou-mit-statne-detsvi/>.

¹⁰⁹ LÉKO, Kristián. *Kdo se nedohodne, nemá rád své dítě*. [online]. cak.cz, 28. listopadu 2016 [cit. 15. března 2019]. Dostupné na <https://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=16674->.

¹¹⁰ Jak ukládají soudcům ustanovení § 100 odst. 1 OSŘ a § 474 odst. 1 ZŘS.

vzdělávat nejen v právních, ale i neprávních otázkách, které s výkonem jejich funkce souvisí.¹¹¹ Měla by být organizovaná pravidelná školení, na úrovni např. krajů, aby informace ohledně interdisciplinární spolupráce byly přizpůsobené danému regionu. Školení by bylo vhodné hlavně v problematických otázkách, jako je např. problematika mezinárodních únosů dětí, se kterými se může setkat soudce i na OS a nikoli jen na Městském soudě v Brně.¹¹²

Institut jiného soudního roku

V cochemské praxi v ČR využívají některé soudy¹¹³ institutu tzv. *jiného soudního roku* dle § 18 ZŘS. Je nařizován soudem do tří týdnů od zahájení řízení. V mezidobí, které se nachází mezi okamžikem zahájení řízení a nařízením JSR, je za iniciativy OSPOD svolána první schůzka rodičů, která je společná. Na této schůzce je rodičům vysvětleno, jak funguje celý proces rozhodování o dítěti s cílem dovést rodiče k uzavření dohody. OSPOD ve spolupráci s rodiči zajišťuje důkazy nutné pro případné schválení dohody soudem. V rámci JSR se účastníci a jejich zástupci ústně vyjádří. Soud vede rodiče k převzetí rodičovské odpovědnosti. Když účastníci dospějí k dohodě, která je v zájmu dítěte, soud ji v rámci JSR schválí. V případě, účastníci k dohodě nedospějí, soud doporučí expertní pomoc.¹¹⁴ První jednání je v tomto případě nařízeno za tři týdny od JSR.

Dle názoru některých opatrovnických soudců je využití institutu JSR za jiným účelem, než zákonodárce předjímal, nežádoucí trend. Beranová upozorňuje, že smyslem tohoto ustanovení není dokazování. Dle jejího názoru má JSR především „*smysl pro rozkrytí vzájemných vztahů mezi účastníky řízení, jejich uklidnění a případně slouží k prezentaci představy soudce, kam by se mělo soudní řízení nadále ubírat.*“¹¹⁵ Znamená to tedy snad, že využívání JSR v rámci cochemské praxe nemá zákonnou oporu a je ve své podstatě chybné a nesprávné? Po právní analýze dostupných právních zdrojů jsem dospěla k závěru, že tomu tak není.

Institut JSR, jak je zakotven v ZŘS, totiž slouží jednak k přípravě jednání a jednak k projednání ve věci samé. Cílí primárně na situace, kdy je v zájmu účastníka, o jehož právech, povinnostech nebo změně statusu se jedná, aby se toto projednání konalo na zvláštních místech či v prostorách, kde nemá veřejnost přístup.¹¹⁶ Jelikož konání a jeho průběh má soudce více ve svých rukou¹¹⁷ jedná se o *alternativní soudní jednání*. Toto pojmenování má odůvodnění v tom, že institut JSR není určen k frekventovanému využití, protože nižší nároky na jeho formu a možnost

¹¹¹ SCHELLEOVÁ, Ilona. *Organizace justice a právní služby*. Ostrava: KEY Publishing, 2008, s. 91. Citováno dle: ROGALEWICZOVÁ: *Dítě v rodičovském konfliktu...*, s. 177.

¹¹² BRZOBOHATÝ, CIRBUSOVÁ, ROGALEWICZOVÁ: *Interdisciplinární spolupráce...*, s. 97.

¹¹³ Např. OS Nový Jičín. Cochemský model bez JSR praktikuje např. OS Hodonín.

¹¹⁴ V podobě využití služeb mediačního centra, rodinné poradny, psychologa apod.

¹¹⁵ BERANOVÁ: *Bruntálská alternativa...*, s. 3.

¹¹⁶ SVOBODA, Karel. *Rodičovství, osvojení a výživné dětí po rekonstrukci soukromého práva*. Praha: WK, 2014, s. 16.

¹¹⁷ LAVICKÝ, P. a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Řízení nesporné. Praktický komentář*. Praha: WK, a.s., 2015, s. 63.

vyloučení veřejnosti vedou k omezení kontrolní moci soudní.¹¹⁸ Posledním právním trendem je do rodinných záležitostí veřejnou mocí zasahovat co nejméně v nezbytně nutných případech.¹¹⁹ Zákodárce předjímal, že JSR bude využíváno zejména v situaci, kdy je účastník hospitalizován ve zdravotnickém zařízení a není schopen účasti na formálním ústním jednání. Nicméně „*důvodem pro nařízení JSR může být výjimečně i jiná zjevná skutečnost než zdravotní stav účastníka, na jejímž základě je nepochybné, že méně formální režim projednání mu bude ku prospěchu.*“¹²⁰ Za těchto okolností pak JSR supluje jednání ve věci samé podle § 19 ZŘS.¹²¹

V § 18 ZŘS odst. 1 se ve větě třetí hovoří o tom, že dokazování lze provést, „*jen je-li to účelné a umožňuje-li to povaha věci.*“¹²² Při využití JSR je nutné odlišovat, zda se jedná o jednání přípravné nebo jednání ve věci samé. Jelikož je dokazování páteří meritorního projednání věci, v případě JSR jako přípravného jednání je dle Lavického dokazování zjevně předčasné. Z toho tedy vyplývá, že dokazování v rámci JSR lze provádět jen tehdy, byl-li JSR nařízen k projednání věci samé. Zde nastává problematická část, protože v době nařízení soudce ještě neví, zda se rodiče zvládnou za pomoci OSPOD domluvit a přijít se smírným řešením situace, či se tak nestane a bude nutné nařídit první jednání za účelem meritorního projednání věci. A dokazování proběhne tedy až na prvním jednání. Jelikož soud při uplatňování cochemského modelu nepožaduje žádné písemnosti (pouze osobní účast pracovníka OSPOD), nemá v podstatě velké možnosti se na jednání připravit. Na OS v Novém Jičíně je praxe taková, že dokazování sice probíhá, ale rodiče jsou o tomto předem poučeni. Soudce se připravuje v podstatě na první jednání.¹²³

Z výše uvedeného tedy nevyplývá, že by postup s využitím JSR byl protizákonný. Neformální pojetí pro zjištění stanoviska rodičů za účelem zjištění stanoviska rodičů, dítěte i kolizního opatrovníka je více než vhodné a k tomu že lze výjimečně provádět dokazování se kloní i další odborníci.¹²⁴ V případě samotného dokazování v rámci JSR tedy nespátřuji žádný rozpor, či střet norem. Nicméně je důležité, aby rodiče byli velmi podrobně informováni o tom, co se právě děje, co se od nich očekává a byli si možného dokazování vědomi.¹²⁵ Pokud totiž rodiče nebudou upozorněni na to, že v rámci JSR už bude provedeno dokazování, případně s tímto neprojeví

¹¹⁸ SVOBODA: *Rodičovství, osvojení...*, s. 16.

¹¹⁹ V tomto kontextu viz např. nález ze dne 15. 3. 2016, sp. zn. III. ÚS 2298/15, v bodu 19 uvádí: „*ÚS vychází z premisy, že jsou to primární rodiče, kdo rozhoduje o osudu svých dětí, a tudíž i ingerence státu by měla nastoupit pouze v těch případech, kdy je to skutečně nezbytně nutné.*“

¹²⁰ SVOBODA: *Rodičovství, osvojení...*, s. 16.

¹²¹ „*K projednání věci samé soud nařídí jednání, ledaže tento zákon stanoví, že jednání není třeba nařizovat.*“

¹²² Ust. § 18 odst. 1 ZŘS „*Dokazování lze při jiném soudním roku provádět, jen je-li to účelné a umožňuje-li to povaha věci.*“

¹²³ POLÁK: *Projekt interdisciplinární...*, s. 16.

¹²⁴ HRUŠÁKOVÁ a kol. *Rodinné právo*. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 307-308.

¹²⁵ Tento fakt nemusí být uveden výslovně, postačí, když je to z obsahu předvolání zřejmé. Viz SVOBODA, Karel. § 18 [jiný soudní rok]. In: SVOBODA, Karel a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních*. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2020, s. 34.

souhlas, soud se vystavuje riziku zrušení tohoto rozhodnutí. Rodič může namítat, že na toto dokazování nebyl řádně připraven, protože jej v JSR nepředpokládal a zakládá to odvolací důvod podle § 205 odst. 2 písm. c) OSŘ.¹²⁶

3.2 Limity OSPOD při uplatňování cochemského modelu v ČR

Při nutnosti řešit rodičovský spor vede cesta rodiče často nejprve na OSPOD. Sociální pracovníci tak mají významný vliv na to, jakým způsobem bude interdisciplinární spolupráce v rámci daného případu započata a jak se rodiče budou v nastalé situaci angažovat.

Donucení rodičů k první společné návštěvě na OSPOD a sepsání návrhu

Proces cochemského modelu uplatňovaného v Novém Jičíně započne tím, že OSPOD neseписuje návrh na zahájení řízení jednomu z rodičů, ale poučí jej o společném výkonu rodičovské odpovědnosti. Poté jej vyzve, aby se dostavil i s rodičem druhým.¹²⁷ Pakliže jako první krok je učiněn přímo návrh na soud, i ten nařídí rodičům setkání na OSPOD, a to formou usnesení. Rodič je tak i v případném hlubokém rodičovském konfliktu povinen spolupracovat a komunikovat, jinak na něj kvůli neochotě spolupracovat bude nahlíženo jako na „méně kompetentního“ rodiče. Je v pořádku chtít po rodičích chodit ve stavu vzájemné nenávisti na první schůzku na OSPOD za účelem sepsání společného návrhu, i když to zákon neukládá?¹²⁸ Předně je nutno uvést, že „soud bere na zřetel rovněž ke schopnosti rodiče dohodnout se na výchově dítěte s druhým rodičem“¹²⁹ ať se jedná o aplikaci cochemské praxe či nikoli. Takové ustanovení v německých zákonech nenajdeme, i přesto se jím soudci řídí. Proaktivní přístup rodičů je přirozenou povinností vůči dítěti.¹³⁰ Neochotný rodič tedy nemůže počítat s tím, že odmítnutí společného setkání pro něj bude bez následků. Co se týče prvku donucení, ten je za určitých okolností ospravedlňován pozitivními závazky státu, kdy soud musí jednat tak, aby se mohl rozvíjet vztah rodiče s dítětem.¹³¹ Soudní činnost směřuje k prevenci narušení vztahů v rodině a k tomu jsou soudy povinny využít všechny procesní možnosti, nevyjímaje prostředků donucení, pokud takové opatření je přiměřené a vede k legitimnímu cíli.¹³²

¹²⁶ SVOBODA, Karel a kol. *Civilní proces. Obecná část a sporné řízení*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014, s. 212.

¹²⁷ POLÁK, Vladimír. Možnosti interdisciplinární spolupráce ve věcech péče soudu o nezletilé děti. *Rodinné listy*, 2018, roč. 7, č. 8, s. 14.

¹²⁸ Dle čl. 2 Ústavy lze „státní moc uplatňovat jen v případech, v mezích a způsoby, které stanoví zákon.“ Čl. 2 odst. 4 Ústavy stanoví, že „...nikdo nesmí být nucen činit, co zákon neukládá.“

¹²⁹ Ust. § 907 odst. 3 OZ.

¹³⁰ CIRBUŠOVÁ, ROGALEWICZOVÁ: *Cochemská praxe...*, s 17.

¹³¹ Nález Ústavního soudu ze dne 2. dubna 2009, sp. zn. II. ÚS 1945/08.

¹³² Usnesení Ústavního soudu ze dne 13. prosince 2006, sp. zn. III. ÚS 438/05.

Nařizovat rodičům společnou schůzku na OSPOD je dle některých kritiků rizikové.¹³³ Pracovníci OSPOD totiž v případně komplikací nemají takové možnosti ochrany jako soud ve formě pořádkového opatření, není tam fyzická ochrana v podobě justiční stráže. Proto je dle mého vhodné, aby byli rodiče o svých povinnostech poučeni zvláště, než bude přistoupeno k osobní schůzce za účasti obou. Mohou se tak lépe připravit na to, co je čeká, tak aby první schůzka byla účelná. Cochemská praxe cílí na to, aby byl sepsán společný návrh na zahájení řízení o úpravu poměrů k nezletilým dětem, což je dle Beranové nezákonné.¹³⁴ Faktem však zůstává, že pokud jsou rodiče vyzváni, aby se na OSPOD dostavili, mají tak povinnost učinit dle § 53 odst. 2 ZOSPOD.¹³⁵ Pozvání je snahou OSPOD o pomoc a rychlé řešení a nikoli šikanou a zpochybnění schopností rodičů.¹³⁶ Tento postup má také napomáhat demonstraci nestrannosti a nepodjatosti pracovníků OSPOD, a to i kdyby se nakonec rodiče na společném návrhu neshodli.

Protichůdné role OSPOD

OSPOD by měl v rámci cochemského modelu plnit pouze jednu roli, a tou je být ochránce *nejlepšího zájmu a blaha dítěte*. Na základě české právní úpravy však plní OSPOD při účasti v rodičovském konfliktu mnohdy diverzifikované a protichůdné úkoly. Zpravidla bývá ustanoven jako opatrovník dítěte v probíhajícím soudním řízení dle § 469 odst. 1 ZŘS, kde má zastupovat nezletilé dítě a hájit jeho zájmy. Na druhou stranu má také komunikovat s rodiči a poskytovat jim sociální a právní poradenství, snažit se jim pomoci nalézt smírné řešení.¹³⁷ Zároveň může tento orgán využít svých pravomocí a rodičům i dětem ukládat výchovná opatření a sankce. Oproti tomu německé orgány péče o děti se věnují pouze činnosti prošetřování poměrů v rodině a působí jako koordinátoři při rodičovských konfliktech.¹³⁸ OSPOD však u nás zastává roli *tzv. kolizního opatrovníka*.¹³⁹ Ten v Německu dokonce ani není jmenován, pokud se rodiče dohodnou hned na prvním jednání. V případě že se tak nestane, opatrovník je jmenován z řad odborníků.¹⁴⁰

¹³³ BERANOVÁ: Bruntálská alternativa..., s. 2.

¹³⁴ Tamtéž.

¹³⁵ Podle tohoto ustanovení, rodiče musí s OSPOD spolupracovat při ochraně zájmů a práv dítěte a na výzvu se dostavovat k osobnímu jednání.

¹³⁶ BRZOBOHATÝ: *Interdisciplinární spolupráce...*, s. 86.

¹³⁷ Kterýkoli z rodičů, i samo dítě, se může na OSPOD obrátit se žádostí o pomoc a podporu, který je povinen ji poskytnout dle § 8 odst. 1 a § 9 ZOSPOD.

¹³⁸ KILLAROVÁ, Tereza: Snaha o aplikaci Cochemské praxe na případy s mezinárodním prvkem. In CIRBUSOVÁ, Martina, ROGALEWICZOVÁ, Romana (ed). *Cochemská praxe v České republice*. Brno: Tribun, 2015, s. 15.

¹³⁹ Kolizní opatrovník je jmenován s ohledem na hrozící střet zájmů jsou-li rodiče účastníky řízení, nebo jsou-li účastníky řízení děti těchto rodičů. Viz HRUŠÁKOVÁ, M., WESTPHALOVÁ, L. In HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., WESTPHALOVÁ, L. a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§§ 655- § 975)*. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 855.

¹⁴⁰ KILLAROVÁ: Snaha o aplikaci..., s. 15.

Opatrovník dítěte se nazývá *Anwalt des Kindes* (advokát dítěte) a realizuje jeho participační práva.¹⁴¹ Má v řízení stejné postavení jako rodiče a je neutrální.

V rodinně-právních kauzách probíhajících před českými soudy se bohužel střetu zájmu nezletilého a další osoby nelze vyhnout.¹⁴² Ostatní osoby v řízení nejsou automaticky brány jako ty, jenž usilují jen a pouze o zájem nezletilého. Oproti Německu proto u nás musí být opatrovník ustanoven vždy v každém řízení, které se týká nezletilého dítěte.¹⁴³

(Ne)využitelnost ve věcech s prvkem domácího násilí a závislostí

Návrh novely ZŘS zavádí pravomoc soudu rozhodnout o uložení absolvování edukačního poradenství, které má za cíl rodiče včasné poučit o možnostech smírného řešení. Lze také vytvořit tzv. rodičovský plán.¹⁴⁴ Ten je zpracováván za účelem vytipování možných konfliktních otázek v životě dítěte a nastínit jejich řešení. Tento postup však nelze aplikovat v nevhodných případech.¹⁴⁵ Které to jsou? Jelikož tento postup je uplatňován i bez zákonného podkladu v Novém Jičíně, lze vycházet z tamní praxe, kdy „*rodič, který se dopustí násilí na dítěti nebo takové násilí umožní, rodič, který připustí, aby dítě bylo přítomno násilí mezi rodiči, rodič, který z důvodu závislosti na drogách nebo alkoholu není schopen zabezpečit potřeby dítěte, nedokáže jednat v nejlepším zájmu dítěte.*“¹⁴⁶ V těchto případech tedy předpoklad, že o dítěti dokáže nejlépe rozhodnout jeho rodič, neplatí.

Je vcelku srozumitelné, že není vhodné a účelné svolávat rodiče na OSPOD, pokud se v rodině vyskytuje nějaká forma domácího násilí. V takovém případě, je samozřejmě lepší klasické soudní řízení. Co když ale domácí násilí není zjevné? Má OSPOD dostatečné kompetence,¹⁴⁷ aby rozpoznal, kdy jeden z rodičů jedná pod nátlakem? V rámci mezinárodního výzkumu, který se konal na území ČR v roce 2011, bylo zjištěno, že až 15% obyvatel může být považováno za potenciální oběti domácího násilí (hrozba vůči vlastní osobě nebo dětem,

¹⁴¹ Dle § 158 FamFG je opatrovník ustanoven jen na určité situace které zákon přesně stanoví, nikoli automaticky jako v ČR. Bývá to osoba se vzděláním z oblasti práva, psychologie, případně osoba, která disponuje četnými zkušenostmi z praxe.

¹⁴² KILLAROVÁ: Snaha o aplikaci..., s. 16.

¹⁴³ Ust. § 943 a násl. OZ.

¹⁴⁴ Již nyní je v praxi soudy využíván. Vzor dostupný na <https://www.justice.cz/documents/39209/1040655/Rodicovsky+plan.pdf/eddfb134-bf7b-4eb7-9d99-1f02cd02a07a>.

¹⁴⁵ Navrhovaná 2. věta ust. § 474 odst. 1 ZŘS dle vládního návrhu č. 899/0 zní: „*V rámci tohoto postupu jim před nařízením jednání uloží využít odborné poradenství za účelem poučení o dopadech rodičovského konfliktu na vývoj dítěte a možnostech smírného řešení, zejména možnosti sepsání dohody o úpravě poměrů dítěte a popřípadě také o možnosti sepsání rodičovského plánu.*“ Zároveň návrh stanoví výjimku není-li tento postup s ohledem na okolnosti případu nebo povahy věci vhodný a účelný.

¹⁴⁶ POLÁK: Možnosti interdisciplinární..., s. 15.

¹⁴⁷ Na rozdíl od erudovaných soudních znalců.

psychické týrání, fyzické útoky).¹⁴⁸ Ženy mají navíc tendence situaci ohledně domácího násilí zlehčovat, pouze necelá polovina žen, které potřebují lékařské ošetření po napadení partnera hodnotí incident jako trestný čin. Čtvrtina žen považuje takový akt za „něco co se prostě stává“. Z výzkumu dokonce vyplynulo že jejich postoj se s postupem let nemění.¹⁴⁹ Obecně je dokázáno, že tolerance českých žen k partnerskému násilí je překvapivě vysoká.¹⁵⁰

Obavy ze společné schůzky mohou být na místě. Pokud v případě konfliktních rodičů, není indikována žádná známka „psychopatie“, OSPOD na tento konflikt nemusí vůbec přijít a spolupráce s rodiči může být problematická. I přes to, že při aplikaci cochemského modelu je deklarováno, že je vhodný jen pro „nepychopatické“ rodiče, nikde už není dáno, jakým způsobem, a hlavně v jaké fázi to systém rozpozná.

3.3 Limity odborných poraden a mediátorů při uplatňování cochemského modelu v ČR

Přestože mediátoři nejsou základními subjekty cochemského modelu, mediace je jako nástroj při interdisciplinární spolupráci hojně využívána. Děje se tak proto, že pod pojmem *odborná poradenská pomoc*¹⁵¹ lze rozumět i pomoc fyzické osoby *mediátora*, byť mediaci v obecném smyslu za „*poradenství označit nelze*.“¹⁵² Vzhledem k jejím specifickým principům však můžou nastat určité problematické situace, které budou analyzovány v této podkapitole společně s limity odborných poraden.

Spolupráce orgánů péče o děti a mládež a absence odborníků pro práci s rodinami

Pro funkční cochemský model je nezbytné, aby spolu orgány péče o děti a mládež, soudy a poradny úzce spolupracovaly. V ČR však bohužel rozšířená specializovaná síť odborné pomoci chybí. Přestože odbornou pomoc sice může rodičům doporučit jak soud¹⁵³, tak OSPOD¹⁵⁴, sami si však musí najít konkrétního odborníka. To může představovat v rodičovském konfliktu problém, vzhledem k tomu že spolu rodiče nekomunikují.¹⁵⁵

¹⁴⁸ BURIÁNEK a kol. *Násilí na mužích: sonda do zákoutí partnerských vztahů*. Vydání první. Praha: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, 2014. Humanitas; svazek 8, s. 98.

¹⁴⁹ Tamtéž. Výzkum probíhal mezi lety 2003-2013 na území ČR.

¹⁵⁰ PIKÁLKOVÁ a kol. *Ženy jako oběti partnerského násilí: sociologická perspektiva*. Vydání první. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2015. Studie; 118. s. 124-125.

¹⁵¹ Dle ZOSPOD.

¹⁵² MACELA, Miloslav a kol. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí*. Komentář. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 173.

¹⁵³ § 99, § 114 OSŘ.

¹⁵⁴ § 11 a násl. ZOSPOD.

¹⁵⁵ CIRBUSOVÁ, Martina, ROGALEWICZOVÁ, Romana (ed). *Cochemská praxe v České republice...*, s 16.

Již v roce 2011 bylo známo, že v rámci ČR chybí specialisté zaměřeni na práci s rodinami po rozvodu, a to především ti kteří by se zaměřovali na prevenci vzniku syndromu zavrženého rodiče.¹⁵⁶ Jejich působnost byla navrhována v rámci poraden pro rodinu a manželství.¹⁵⁷ Na základě informací, které byly v práci doposud shrnuty si troufám tvrdit, že právě tento institut je při zavedení cochemské praxe nadbytečný. Syndrom zavrženého rodiče bude vyskytovat v menší míře (pokud vůbec), protože metoda pracuje od počátku s oběma rodiči. Cochemská praxe by tedy mohla předcházet nežádoucímu programování dětí proti jednomu z rodičů.

Dobrovolnost mediace

Mezi základní principy mediace patří to, že se jí účastníci podrobují dobrovolně. Povinně může být rodičům uloženo pouze první informační sezení. Přestože § 474 odst. 1 ZŘS je poněkud nešťastně formulován tak, že soud může rodičům uložit „...účast na mimosoudním smířčím nebo mediačním jednání nebo rodinné terapii“¹⁵⁸ Dle Výkladového stanoviska MS¹⁵⁹ za toto „mediační jednání“ však nelze považovat za mediaci, potažmo „rodinnou mediaci“ ve smyslu ust. § 2 písm. a) a b) MedZ, která je vždy s ohledem na svou povahu zcela dobrovolná, založená na vůli stran a zahájena uzavřením smlouvy o provedení mediace. Proto nemůže být nařízena, resp. vynucena soudem, který by takovým způsobem de facto zasáhl do smluvní volnosti účastníků řízení.

Zjednodušeně řešeno postačí, pokud se na první informační schůzku, která neslouží k mediaci samotné, rodiče dostaví a tím je povinnost, kterou jim soud uložil, splněna. Je potom tedy správné na rodiče, kteří nechtějí pokračovat s mediací samotnou, uvalovat sankce v tom smyslu, že se na ně pohlíží jako na méně kompetentní k výchově dítěte? Jak se k tomu postavili v jiných státech?

Dobrovolná mediace není na celém světě samozřejmostí. V Norsku se rodiče dětí mladších 16 let musí zúčastnit mediačního sezení před zahájením řízení o rozluce či rozvodu.¹⁶⁰ O tomto mediačním sezení je vydáváno potvrzení.¹⁶¹ Mediační se schůzka se koná za účelem pokusit se dosáhnout dohody ve věcech rodičovské odpovědnosti, práv na styk s dítětem a dohody trvalého bydliště dítěte. Záležitosti ohledně dětí jsou řešeny odděleně od samotného rozvodu a

¹⁵⁶ Tento syndrom je definovaný jako porozvodová konstelace vztahů, v níž je dítě programováno jedním rodičem proti druhému.

¹⁵⁷ MATOUŠEK, Oldřich. *Sociální služby: legislativa, ekonomika, plánování, hodnocení*. Praha: Portál, 2011. s. 95.

¹⁵⁸ Ustanovení § 474 odst. 1 věta druhá ZŘS.

¹⁵⁹ Ministerstvo spravedlnosti ČR. *Výkladové stanovisko k ust. § 474 odst. 1 z.ř.s.* [online]. cak.cz [cit. 24. listopadu 2020]. Dostupné na <https://www.cak.cz/assets/pro-advokaty/mediace/aktuality/vykladove-stanovisko-ss-474-zrs-2019.pdf>.

¹⁶⁰ Ustanovení § 26 manželského zákona (MA 1991, s. 26).

¹⁶¹ SVERDRUP, Tone. *Grounds for Divorce and Maintenance Between Former Spouses. Norway*. Department of Private Law, Faculty of Law, University of Oslo, 2002, s. 5.

při spolupráci rodičů může být vše vyřešeno poměrně rychle. Množství času k vyřešení celé věci tedy spíše závisí na dobré vůli stran než samotném právním systému.¹⁶²

Podobně jako v ČR, ani v Německu nelze nařídít mediaci. Rodiče mohou mít nařízený pouze informační rozhovor o mediaci. Na rozdíl od ČR je toto první sezení zdarma.¹⁶³ V Česku soudy přistupují k nařízení prvního setkání se zapsaným mediátorem v rozsahu tří hodin podle ustanovení § 100 odst. 3 OSŘ. Pokud k nařízení prvního setkání nepřistoupí soud, rodiče pak motivuje OSPOD. Z dostupných zdrojů nelze říct, že by rodiče řešící konflikt mediací sami vyhledali. Počet nařízených mediačních sezení jednoznačně převyšuje počty sezení dobrovolných.¹⁶⁴ Lze sankcionovat rodiče za to, že se nechce nedobrovolně účastnit dobrovolné mediace?¹⁶⁵ Nebo je v pořádku, když se na mediaci sice dostaví, ale v průběhu se rozhodne pro ukončení a je to tedy projev jeho dobrovolnosti?¹⁶⁶ V případě nespolupráce rodiče, nekomunikace, neochoty se dohodnout je pak rodič soudem „trestán“. To může vypadat tak, že tato neochota a odmítnutí spolupracovat je vyhodnoceno jako „nedostatečná rodičovská kompetence.“

Dle mého je v tomto zásadní morální dilema, zda je v pořádku takto posuzovat rodičovskou odpovědnost. Nepřijde mi správné, pokud se rodič uvolí k účasti a v průběhu zjistí, že dohoda není možná (nastane tedy dohoda o nedohodě) a on pak má být sankcionován tím, že nebude vyhověno jeho návrhům. Cílem metody mediace by měl být „pokus se dohodnout“ a nikoli snaha rodiče motivovat a tlačit k řešení tím, že za případnou nespolupráci bude „potrestán“. Objevuje se i takový názor, že pokud mezi rodiči nedojde k uzavření dohody v průběhu prvního jednání, měly by soudy rodičům obligátně ukládat povinnost účasti na mediačním jednání.¹⁶⁷ Domnívám se, že toto je z povahy nepřipustné a nelze se k tomuto nástroji takto stavět. Dle mého názoru by měl být oceněn již jen pokus se pomocí mediace dohodnout, tedy dostavit se na povinné první informační sezení.

Mlčenlivost mediátora

Jedním ze základních pilířů mediace je povinnost mlčenlivosti mediátora.¹⁶⁸ Pro mediátora mlčenlivost znamená udělení důvěry a tu by neměl za žádných okolností zklamat. Hrozba

¹⁶² ŠMÍD, Ondřej a kol. *Rozvod manželství*. Praha: Leges, 2013, s. 280.

¹⁶³ CIRBUSOVÁ: *Postavení mediace...*, s. 78.

¹⁶⁴ BRZOBOHATÝ, Robin, POLÁKOVÁ, Lenka. Mýty kolem rodinné mediace. *Rodinné listy*. 2.roč., číslo 9, 2013, s. 36-39.

¹⁶⁵ CIRBUSOVÁ: *Postavení mediace...*, s. 82.

¹⁶⁶ Tamtéž.

¹⁶⁷ BRZOBOHATÝ a kol.: *Interdisciplinární spolupráce...*, s. 98.

¹⁶⁸ CHOLENSKÝ ROBERT. *Praktický průvodce mediací podle nové právní úpravy*. Praha: Linde, 2013. s. 131.

vyzrazení ze strany mediátora může uvalit stín na integritu procesu jako celku.¹⁶⁹ Pro strany zúčastněné na mediaci to znamená, že mohou být k mediátorovi upřímné, mohou říct všechny informace (ať už v rámci ústní či písemné komunikace),¹⁷⁰ které by nikomu jinému povědět nechtěly. Pokud se samy nerozhodnou a nezbaví se mlčenlivosti navzájem, mají jistotu, že druhá strana nezneužije informace, které byly na mediaci řečeny. Strany musí být mediátorem dostatečně poučeny o důsledcích mlčenlivosti, aby se mohly svobodně rozhodnout, jestli se jí zřeknou, nebo ne.¹⁷¹

MedZ stanoví, že „mediátor je povinen zachovávat mlčenlivost o všech skutečnostech, o nichž se dozvěděl v souvislosti s přípravou a výkonem mediace.“¹⁷² Na tuto mlčenlivost není třeba uzavírat žádnou další smlouvu, pokud ovšem strany chtějí mediátora mlčenlivosti zprostit, mohou tak učinit. Jelikož zákon pro zproštění povinnosti mlčenlivosti nestanoví žádnou formu, lze prohlášení učinit ústně.¹⁷³ Je však doporučováno, zejména s ohledem na prevenci důkazní nouze mediátora, aby po stranách vyžadoval prohlášení písemné.¹⁷⁴ Opačný případ však nastává při rodičovském konfliktu, který je kromě jiných problémů poznamenán i domácím násilím. Tam totiž povinnost mlčenlivosti mediátora neplatí, protože je povinen trestnou činnost nahlásit. Toto může činit v cochemské praxi problémy, jelikož hrozí apriorní narušení nedůvěry mezi mediátorem a rodiči, kteří z principu mohou mediaci odmítat.¹⁷⁵ Mohou tak činit i přesto, že se žádného trestného činu nedopustili, ale budou se obávat, že by tak mediátor mohl jejich chování vyhodnotit.

Pokud se jedná o mediaci v režimu dle ZSS je mlčenlivost mediátora neprolomitelná žádnou vyšší mocí, tedy ani soudem. Mediátoři jsou v režimu zákona ZSS chráněni,¹⁷⁶ a jediný kdo je může mlčenlivosti zbavit jsou jejich klienti, potažmo rodiče.¹⁷⁷ Opačná situace nastává, když je mediace vedena v rámci neziskové organizace, která má pověření k výkonu sociálně-právní ochraně dětí.¹⁷⁸ ZOSPOD je vystavěn na konceptu nejlepšího zájmu dítěte, což znamená že je možné, aby rodiče, příp. další osoby, byly povinny strpět jednání ve svůj neprospěch.

¹⁶⁹ WALDMAN, Ellen. *Mediation Ethics. Cases and Commentaries*. San Francisco: Jossey Bass, 2011, s. 227-367.

¹⁷⁰ DOLEŽALOVÁ, Martina, VAN LEYNSEELE, Patrick. *Mlčenlivost v mediaci* [online]. cak.cz, [cit. 21. prosince 2019]. Dostupné na <https://www.cak.cz/assets/mlceniivost-v-mediaci_cz.pdf>.

¹⁷¹ ŠVEHLÁKOVÁ, Bronislava. Mlčenlivost v rodinné mediaci. In: KUTLÍK, František, ŠVEHLÁKOVÁ, Bronislava. *Rodinná mediácia alebo vŕaž' celá rodina*. Bratislava: Vysoká škola zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety: Slovenský inštitút pre mediáciu : Asociácia rodinných mediátorov Slovenska, 2016. s. 71.

¹⁷² Ust. § 9 MedZ.

¹⁷³ CHOLENSKÝ: *Praktický průvodce...*, s. 132.

¹⁷⁴ Tamtéž.

¹⁷⁵ Tamtéž, s. 139.

¹⁷⁶ Spolupráce s rodiči probíhá na klientském základě. Rodič je tedy vždy partnerem služby, který rozhoduje o podmínkách služby.

¹⁷⁷ CIRBUSOVÁ: *Postavení mediace...*, s. 83.

¹⁷⁸ Ustanovení § 48 ZOSPOD.

ZOSPOD je nástroj, jak vykonávat veřejnou moc a partnerství se tam vytrácí. Otázka mlčenlivosti mediátorů je zde nejasná.¹⁷⁹

Z výše uvedeného vyplývá, že je k dodržování principu důvěrnosti v mediaci, jsou potřeba jasně stanovená pravidla. Tým je potřeba formulovat tak, aby byla totožná a byla dodržována u všech forem nabízených mediací.¹⁸⁰ Rodiče potřebují mít jistotu v tom, že co na mediaci zazní, zůstane opravdu jen mezi stranami a nebude to použito proti nim.¹⁸¹

Nestrannost mediátora

Na princip důvěrnosti navazuje princip neutrality neboli nestrannosti. Neutralitě by přímo odporovalo, pokud by byl mediátor nucený podávat důkazy v soudním řízení pro jednu ze stran proti druhé straně.¹⁸² Krom toho, že MedZ výslovně doporučuje dbát na „zájem dítěte“, je třeba také vzít v potaz, že rodiče mohou vyžadovat rozdílnou míru péče. Jeden může být více extrovertní či dominantní, a druhý naopak. Aby byl mediátor vnímán jako neutrální oběma stranami, musí se postavit trochu blíže slabšímu z partnerů, ale je jen do té míry, aby to silnější nepocíťoval na svůj úkor.¹⁸³

Obecně by mediátor neměl mít zájem na podobě řešení problému, neměl by nikoho favorizovat a měl by umět dodržet nestrannost,¹⁸⁴ nicméně v rodinné mediaci tomu tak úplně není. Mediátor by měl nezávisle a nestranně dbát na to, aby i při respektování práv stran konfliktu byl zohledněn zejména zájem nezletilých dětí.¹⁸⁵ Lze konstatovat, že pokud je nezletilý informován soudem (příp. OSPOD), a dále zjišťován jeho názor soudem, pak by měl mít nezletilý možnost vyjádřit se i v rámci mediačního řízení. Bohužel na rozdíl od soudů, pokud si není mediátor jist, co je skutečně v zájmu dítěte, tak nemá právo i proti vůli rodičů požadovat vyslechnutí dítěte či požadovat znalecké posudky z oboru dětské psychologie.¹⁸⁶

Dle mého názoru je dobré, že mediace je vnímána spíše jako nástroj cochemské praxe než další zúčastněná profese. V případě zapojení by se totiž dalo hovořit o možném zproštění mlčenlivosti soudem. Soud by mohl na mediátora vytvořit nátlak v podobě donucení k výpovědi a v případě že by se výpověď týkala jedné strany více než druhé, mohla by tato nabýt pocit, že mediátor byl po celou dobu zaujatý vůči ní.¹⁸⁷

¹⁷⁹ CIRBUSOVÁ: Postavení mediace..., s. 83.

¹⁸⁰ CIRBUSOVÁ: Postavení mediace..., s. 83.

¹⁸¹ Tamtéž s. 84.

¹⁸² Tamtéž, s. 68.

¹⁸³ PLAMÍNEK, Jiří. *Mediace: nejúčinnější lék na konflikty*. Praha: Grada Publishing, 2013, s. 83.

¹⁸⁴ § 8 odst. 1 písm. a), b) MedZ.

¹⁸⁵ DOLEŽELOVÁ, Martina a kol. *Zákon o mediaci. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 42-43.

¹⁸⁶ KOVÁČOVÁ, Anna, SPÁČIL, Ondřej. Slyšení dítěte v rámci rodinné mediace. *Právní rozhledy*, 2014, roč. 22, č. 10, s. 354.

¹⁸⁷ CIRBUSOVÁ: Postavení mediace..., s. 85.

3.4 Limity advokátů při uplatňování cochemského modelu v ČR

Advokáti jsou vnímáni jako profese, která v případě cochemského modelu může přinést více škody než užitku. Je to z toho důvodu, že je po něm požadováno chování v rozporu s tím, co se naučil při studiu nebo praxi.¹⁸⁸ Co tedy může být vnímáno jako limitující?

Oprávněný zájem klienta

Již při vzniku konceptu cochemského modelu se mezi německými advokáty vedly spory o to, jak postupovat v případě, když rodič, jakožto jejich klient požaduje postup a řešení, které odporuje nejlepšímu zájmu dítěte. Jedni hlásali, že v takovém případě je správné ukončit zastupování.¹⁸⁹ Druzí naopak tvrdili, že jejich klientem je rodič, a tedy mu má být vyhověno.¹⁹⁰ Osobně se domnívám, že advokát, který respektuje principy cochemské praxe, by měl v případě ohrožení nejlepšího zájmu dítěte, vypovědět rodiči plnou moc a neprosazovat jeho řešení, které bude výhodné pouze pro něj. K tomuto závěru se kloní i URA, která advokátům doporučuje, aby „nepřejímali úhel pohledu vlastního klienta, ale korigovali jeho postoje a přání koncepcí zákonné a společné rodičovské odpovědnosti.“¹⁹¹

Povinná nekonfliktní strategie advokátů

V Německu advokáti dbají na dodržování „*klauzule dobrého chování*,” která stanovuje, že budou ve svých podáních v rodinněprávních kauzách zdrženliví.¹⁹² Tato klauzule vychází z jejich etického kodexu¹⁹³ zaručující konflikty bez agrese. Jejich jednání je proto založeno na férovosti, vstřícnosti a také snaze neposuzovat a nehodnotit. Na základě tohoto směřují k rychlejšímu vyjasnění rodičovského konfliktu. Taková praxe je však českým advokátům v zásadě cizí. Bez nadsázky lze konstatovat, že v ČR panuje mezi advokáty přístup „rodinné právo může dělat každý“ - neboť každý máme rodinu a je to součástí našeho běžného života.¹⁹⁴

V rodinném právu však neplatí, že jeden slaví vítězství a druhý prohrál, na což advokáti, vedeni snahou uspět a vyhrát spor, často zapomínají. Systém interdisciplinární spolupráce místo zaměření se na výhru, směřuje k řešení rodinného problému. Od započetí procesu mohou rodiče očekávat, že jejich situace bude vyřešena za pomoci transparentního postupu a všech dostupných

¹⁸⁸ NOVÁKOVÁ, Markéta. *Představení iniciativy Cochem.cz*. IN: CIRBUSOVÁ, ROGALEWICZOVÁ: *Cochemská praxe...*, s. 20.

¹⁸⁹ OLÁH: *Strídavá péče...*, s. 7.

¹⁹⁰ ROGALEWICZOVÁ: *Dítě v rodičovském konfliktu...*, s. 238.

¹⁹¹ KOVÁŘOVÁ, Daniela. *Stanovisko Unie rodinných advokátů č. 3/18 ke Cochemské praxi*. [online]. uracr.cz, 15. dubna 2018 [cit. 28. června 2021]. Dostupné na <https://www.uracr.cz/data/documents/s-ura-c-3-ke-cochemske-praxi-pdf_67sfe63718ep.pdf>.

¹⁹² CIRBUSOVÁ, ROGALEWICZOVÁ: *Cochemská praxe...*, s. 15.

¹⁹³ Tamtéž.

¹⁹⁴ Tamtéž.

služeb. Řešení by mělo být přizpůsobováno jednotlivým případům, raději než tlačení rodin do soudního řízení - což je proces, který nikdy nebyl určený na řešení citových záležitostí.¹⁹⁵ V rámci ohlasů ke cochemské praxi lze zjistit, že advokáti nejsou smířeni s tím, že k návrhům se lze vyjadřovat pouze omezeně, a to za účelem zmírnění eskalace konfliktu.¹⁹⁶ Je také kritizována netransparentnost a nesjednocenost cochemské praxe a s tím spojené komplikace pro řádnou advokátní přípravu.¹⁹⁷

Při zavádění cochemské praxe v obvodu OS v Novém Jičíně vyvstal problém při spolupráci právě s advokáty. Tito byli vyzváni, necht' souhlasí s prohlášením, ve kterém je uvedeno, že se seznámili s principy vedení řízení a cochemskou praxí a zavazují se, že v těchto řízeních nebudou využívat konfliktní strategie a při sepsání návrhu se omezí na nezbytný popis skutkového stavu.

ČAK svým členům podpis tohoto prohlášení nedoporučila.¹⁹⁸ Advokát při výkonu své činnosti musí řídit primárně zájmy svých klientů, které musí účinně chránit ale i aktivně prosazovat. Postoj ČAK lze pochopit. Z pohledu komory není etické nechat klienta napospas a dobrovolně „složit zbraně“ a přihlížet, jak se případ vyvine, resp. jak se rodiče se situací sami poperou. Členové komory se v řadě situací musí chovat v souladu se standardy, odlišnými od neadvokátů.¹⁹⁹ Lze očekávat, že ne každý advokát má schopnosti pro rodinné právo potřebné, tedy může případ klienta uchopit jako jakýkoli jiný spor. Dá se tedy konstatovat, že profese advokátů může vývoj metody bojkotovat ve velké míře, pakliže v rodinně-právní problematice nejsou erudovaní.

3.5 Limity soudních znalců při uplatňování cochemského modelu v ČR

V ČR se znalecký posudek často stává jedinou oporou a argumentem pro to, kterému rodiči dítě do péče svěřit.²⁰⁰ Otázky pro znalce jsou často postaveny tak, že má rozhodnout o tom, který z rodičů má lepší rodičovské kompetence, který z nich je „lepším rodičem“ a jedná se o posuzování charakteru. Přitom institut znalce v ČR není koncipován jako terapeutický a

¹⁹⁵ FIRESTONE, Gregory, WEINSTEIN, Janet. In the Best Interests of Children: A Proposal to Transform the Adversarial System, *Family Court Review*, 2004, č. 42, s. 4.

¹⁹⁶ CIRBUSOVÁ: Postavení mediace..., s. 76.

¹⁹⁷ Nadace naše dítě. Máme novou posilu v týmu advokátů Linky právní pomoci [online]. nasedite.cz. [cit. 15. června 2021]. Dostupné na <https://www.nasedite.cz/novinky-detail/mame-novou-posilu-v-tymu-advokatu-linky-pravni-pomoci-450/?fbclid=IwAR0DX0tm0Tp4oyG-No3HzBZtEM58S1AP9Ed2u3RKfAb3B0AEQ8ITZi5jhQw>.<https://www.decroix.cz/nazory/clanky/nadace-nase-dite/>.

¹⁹⁸ V souladu s ust. § 16 zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii. Blíže POLÁK, WESTPHALOVÁ: Interdisciplinární spolupráce..., s. 247.

¹⁹⁹ HAPLA, Martin. (Ne)morální advokáti: problém ospravedlnění norem profesní etiky. *Časopis pro právní vědu a praxi*. 2019, č. 4, s. 457.

²⁰⁰ ROGALEWICZOVÁ: *Dítě v rodičovském konfliktu*..., s. 191.

poradenský orgán. Soudce by však měl spíše přihlídnout k tomu, který z rodičů má lepší předpoklady k tomu, že se s druhým rodičem je ochotný dohodnout, jak podporuje vztah druhého rodiče s dítětem a zda dítě proti druhému nemanipuluje.²⁰¹

Odlíšná role soudních znalců v Německu a v ČR

Na rozdíl do ČR, znalci bývají v Německu ustanovováni je ve velmi vážných a specifických případech.²⁰² Až poté, kdy se ukáže že poradenské služby nepomáhají, nastupuje tato forma pomoci, kterou zprostředkovává soudní znalec psycholog. Rodiče to mnohdy donutí ke spolupráci, protože znalecký posudek v Německu je velmi nákladný. A to i přesto, že původně spolupráci odmítali.²⁰³ Odměna znalce se pohybuje v rozmezí od 65 do 125 EUR za hodinu práce znalce a rodiče si jej sami hradí.²⁰⁴ Finanční zátěž může být tedy velkou motivací.

V rámci cochemského modelu znalec vystupuje ze své pasivní role do aktivní a funguje jako zprostředkovatel dohody.²⁰⁵ Na to ovšem u českých znalců nedostačuje jejich kvalifikace. Jsou vedeni k tomu, aby byli schopni hodnotit osobnosti rodičů, nikoli k řešení konfliktů. Řešení konfliktů není součástí jejich studia na rozdíl od vzdělání německých znalců. Proto bylo vhodné zavést specializační kurzy a v rámci studia také mediační výcviky.

Absence individuálního přístupu k rodinám

V české právní úpravě lze znalce definovat takto: „Znalcem je osoba od stran i soudu rozdílná, která o jistých skutečnostech, událostech nebo stavech, soudem mu předložených, sděluje tomuto svůj objektivní úsudek, jež čerpá ze zvláštních svých odborných znalostí.“²⁰⁶ Problematickým aspektem při zapojování znalce je, že svůj úsudek má sdělovat na výzvu soudu k jasně vymezenému úkolu. Tento mu má soud povinnost vymezit mimo jiné i formou konkrétních otázek, k tomu mu jsou poskytnuty podklady a spis k nastudování.²⁰⁷

Otázky pro znalce jsou často postaveny tak, že má rozhodnout o tom, který z rodičů má lepší rodičovské kompetence, který z nich je „lepším rodičem“ a jedná se o posuzování charakteru. V ČR se tak znalecký posudek často stává jedinou oporou a argumentem pro to, kterému rodiči dítě do péče svěřit. Soudce by však měl spíše přihlídnout k tomu, který z rodičů

²⁰¹ Tamtéž.

²⁰² CIRBUSOVÁ, ROGALEWICZOVÁ: *Cochemská praxe...*, s 16.

²⁰³ NOVÁKOVÁ, Markéta. Představení iniciativy Cochem.cz. In: CIRBUSOVÁ: *Cochemská praxe...*, s. 20.

²⁰⁴ CIRBUSOVÁ, ROGALEWICZOVÁ: *Cochemská praxe...*, s 16.

²⁰⁵ NOVÁKOVÁ, Markéta. Představení iniciativy Cochem.cz. In: CIRBUSOVÁ: *Cochemská praxe...*, s. 21.

²⁰⁶ HORA, V. *Civilní právo procesní*. Praha: Všehrd. 1923. s. 355.

²⁰⁷ WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ, A. a kolektiv. *Civilní právo procesní*. Část první: řízení nalézací. 8. nezměněné vydání. Praha: Leges, 2015, s. 239.

má lepší předpoklady k tomu, že se s druhým rodičem je ochotný dohodnout, jak podporuje vztah druhého rodiče s dítětem a zda dítě proti druhému nemanipuluje.²⁰⁸

Takovou praxi však nadále nelze připouštět. Není přípustné, aby rozhodování bylo přenášeno na bedra znalců, kteří dostanou od soudce otázky typu: „Kdyby měl znalec rozhodovací pravomoc, kterému z rodičů by svěřil dítě do péče?“²⁰⁹ Znalecký postup musí být v souladu se snahou o individuální přístup ke každému jednotlivému případu a odpovědi nesmí překračovat odborné posouzení a zasahovat do nezávislého rozhodování soudu. Znalec se tedy nesmí právně vyjadřovat a podávat přímý návod, jak má soud ve věci rozhodnout.²¹⁰

²⁰⁸ Tamtéž.

²⁰⁹ POLÁK: Možnosti interdisciplinární..., s. 12.

²¹⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 13. prosince 2007 sp. zn. II ÚS 2630/07.

4 Možnosti rozvoje při uplatňování cochemského modelu v ČR

V předchozí kapitole byly identifikovány a analyzovány některé limity při uplatňování cochemského modelu v ČR. Na základě zjištěných výsledků je možné navrhnout řešení některých právních problémů, které se při zavádění modelu vyskytly, případně poskytnout zamyšlení nad možným metodickým postupem pro aplikační praxi. Cílem této kapitoly je nalézt odpověď na výzkumnou otázku, jaké jsou možnosti širšího uplatňování cochemského modelu v praxi ČR?

4.1 Návrhy de lege ferenda

Obecně lze konstatovat, že největším limitem při aplikaci cochemského modelu jsou lidské faktory, a to jak na straně zapojených profesí, tak na straně rodičů. Každý případ je jedinečný, a proto největší překážkou jsou specifika případu a vlastnosti rodičů.²¹¹ Rogalewitzová uvádí, že „*způsob, jakým je s rodiči pracováno, je natolik individuální a má velmi málo společného s problematikou práva, že jej zákonem ani není možné upravit.*“²¹² Jaké dílčí části však upravit lze?

Výživné stanovené soudem lze měnit dohodou rodičů

Dle stávající judikatury NS lze soudně schválenou dohodu ohledně výše výživného měnit opět pouze soudním rozhodnutím. NS ve svém usnesení²¹³ říká, že: „*dohoda rodičů o výši výživného neschválená soudem a vydaná za situace, kdy soud již určil výši výživného svým rozhodnutím, (...), není způsobilá změnit výši výživného stanovenou soudním rozhodnutím (pokud toto rozhodnutí nebylo zrušeno). Byť se uvedený výklad může povinnému jevit jako nelogický a nevhodný, v řízeních ve věcech péče soudu o nezletilé jde primárně o ochranu zájmů dítěte, které je třeba zohlednit i v případech schvalování dohody rodičů o výživném.*“²¹⁴

Jestliže tedy jednou bylo rozhodnuto o výživném soudním rozhodnutím, je nepřipustné toto rozhodnutí měnit prostou dohodou rodičů, neboť jen soud je za této situace oprávněn přezkoumat takovou dohodou rodičů a především to, zda nová výše výživného odpovídá odůvodněným potřebám nezletilého dítěte a schopnostem a možnostem povinného rodiče.²¹⁵ Soud má tak oprávnění určit novou výši výživného, nebo rozsudkem schválit novou dohodu o výši výživného. Pro rodiče by mělo být toto nastavení motivující k tomu, aby se sami dohodli.

²¹¹ ROGALEWICZOVÁ, Romana. Interdisciplinární spolupráce při řešení rodičovských konfliktů. *Bulletin advokacie*, 2017, roč. 19, č. 12, s. 40.

²¹² CIRBUSOVÁ, ROGALEWICZOVÁ: *Cochemská praxe...*, s. 16.

²¹³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. května 2016, sp. zn. 20 Cdo 380/2016.

²¹⁴ Jelikož znění § 99 ZOR ve znění účinném do 31. 12. 2013 je téměř totožné jako nyní účinné ustanovení § 923 odst. 1 OZ, lze zmíněné rozhodnutí NS vztáhnout i na nynější právní úpravu.

²¹⁵ POLÁK, WESTPHALOVÁ: *Interdisciplinární spolupráce...*, s. 243.

V současnosti jim jedině mimosoudní dohoda umožní, aby každá změna dohody reagující na měnící se potřeby dítěte nemusela být schvalována soudem.

Jako pozitivní vývoj vnímám vládní návrh²¹⁶ novelizace ustanovení § 909 a § 923 odst. 1 OZ. Ten preferuje dohodu rodičů i v případě změny v rámci rodičovské odpovědnosti a vyživovací povinnosti jako primární způsob změny práv a povinností. Pokud jsou rodiče schopni se dohodnout na změně svých rodičovských práv a povinností, soud se zdrží dalšího zásahu do rodiny, ledaže to odůvodňuje zájem dítěte. Všestranně respektovaný *status quo* pak žádný z rodičů nemůže označit jako irelevantní.²¹⁷ Nicméně i tak pozdější dohoda rodičů nemůže přivodit změnu dřívějšího soudního rozhodnutí a není vykonatelná.²¹⁸

Notářský zápis místo soudně schválené dohody rodičů

Ministerstvo zpracovávalo návrh novely OZ a souvisejících předpisů²¹⁹ s předpokladem změny režimu schvalování dohod rodičů o úpravě poměrů ke společným dětem v případě nesporných rozvodů.²²⁰ Nově měly být uzavírány formou notářského zápisu s doložkou vykonatelnosti, a nepodléhaly by tak schválení soudem. Odborníci se však neshodly, zda by tak byl dostatečně ochráněn nejlepší zájem dítěte, když notáři se s touto agendou doposud nesetkávali a chybí jim tak potřebné zkušenosti.²²¹ Na jedné straně lze očekávat že by tak opadla zátěž opatrovnických soudů, proces by se zrychlil a také by to prospělo z hlediska psychického tlaku na rodinu. Bohužel se však domnívám, že na tento krok bohužel není naše země ještě připravena. Navíc by odpadl výkon sociálně-právní ochrany dítěte a dítěti by nebyl zajištěn dostatečný prostor k uplatňování participačních práv. Ministerstvo však od této možnosti upustilo a přiklonilo se k méně formálnímu a méně nákladnému způsobu uzavírání dohod v písemné formě s úředně ověřenými podpisy. Zachována zůstane kompetence soudu rozhodovat o rozvodu a o poměrech nezletilého. I v rámci soudního rozhodování by však měla být upřednostněna dohoda rodičů, jakkoli je možná pro některého ze zúčastněných nevyrovnaná. Ztotožňuji se s názorem, že za předpokladu, že je brán ohled na nejlepší zájem dítěte, neměly by být činěny rozdíly mezi dohodou sezdaných a nesezdaných párů.²²²

²¹⁶ Vládní návrh, kterým se mění OZ, sněmovní tisk č. 899/0 ze dne 19. 6. 2020.

²¹⁷ Za předpokladu že tento stav je v zájmu dítěte.

²¹⁸ Důvodová zpráva k vládnímu návrhu, kterým se mění OZ, sněmovní tisk č. 899/0 ze dne 19.6.2020.

²¹⁹ *Rozvody u notáře připomínkuje Unie rodinných advokátů i ČAK* [online]. Advokatnidenik.cz [cit. 23. října 2020]. Dostupné na <https://advokatnidenik.cz/2019/04/25/rozvody-u-notare-pripominkuje-unie-rodinnych-advokatu-i-cak/>.

²²⁰ *Dostupný rozvod: Hrozba nebo záchrana?* [online]. nkcr.cz [cit. 23. října 2020]. Dostupné na https://www.nkcr.cz/vasi-notari/detail/239_584-dostupny-rozvod-hrozba-nebo-zachrana.

²²¹ ROGALEWICZOVÁ: *Dítě v rodičovském konfliktu*. . . , s. 148.

²²² KOVÁŘOVÁ, Daniela. Budeme se rozvádět u notáře? *Rodinné listy*, 2019, roč. 8, č. 2, s. 3.

Povinné advokátní zastoupení rodičů před soudem

Dle německého práva jsou manželé v rodinně právních věcech povinně zastoupeni advokátem.²²³ V ČR tato povinnost není, nicméně stálo by za zvážení ji zavést a legislativně upravit. Výhodou totiž může být rychlejší nalezení společného řešení stran, které by samy nebyly schopny se dohodnout.

Dle čl. 11 odst. 1 advokátního etického kodexu nesmí advokát odmítnout jiného advokáta k jednání.²²⁴ Zároveň nemůže jednat přímo s druhým rodičem je-li také právně zastoupen. To znamená, že pokud se sejdou dva advokáti s pro-cochemským přístupem, mohou rodiče přesvědčit k tomu, aby byla využita metoda *collaborative law* či *mediace*.²²⁵ Pro povinné zastoupení v opatrovnických věcech svědčí také to, že ne každý rodič je asertivní a znalý svých práv. Ochranná ruka státu a odborníci by měly dbát na to, aby případná „slabší“ strana byla ochráněna a zároveň aby docházelo k efektivní komunikaci ohledně potřeb a zájmů dítěte.²²⁶

Paušální odměna pro advokáty

Němečtí advokáti jsou oproti těm českým finančně motivováni k uzavření smíru, protože pokud k němu před soudem dojde, je odměna advokáta přibližně o jednu třetinu vyšší než v případě meritorního rozhodnutí. Vedle samotné odměny advokát získá i smírčí příplatek, který hradí strany sporu.²²⁷ Advokát v ČR je odměňován podle úkonů, což se může projevit, jak v umělém protahování sporu, tak případné neochotě advokáta k mediaci. Pokud by měli advokáti za vyřešení situace smírným způsobem paušální odměnu, mohlo by to přispět k nekonfliktní strategii a zrychlení celého procesu.²²⁸

Problematika výchovných opatření

Za podmínek v čl. 32 odst. 4 LZPS má stát povinnost v určitých případech do rodinných poměrů zasahovat. Pokud je v rámci rodičovského konfliktu detekován problém, kdy rodiče selhávají při výkonu rodičovské odpovědnosti a neplní své povinnosti, má OSPOD jakožto

²²³ Ustanovení 144 FamFG.

²²⁴ Usnesení Představenstva ČAK č. 1/1997 Věstníku ze dne 31. října 1996.

²²⁵ ROGALEWICZOVÁ: *Dítě v rodičovském konfliktu*..., s. 169.

²²⁶ Nadace naše dítě. Máme novou posilu v týmu advokátů Linky právní pomoci [online]. nasedite.cz. [cit. 15. června 2021]. Dostupné na <https://www.nasedite.cz/novinky-detail/mame-novou-posilu-v-tymu-advokatu-linky-pravni-pomoci-450/?fbclid=IwAR0DX0tn0Tp4oyG-No3HzBZtEM58S1AP9Ed2u3RKfAb3B0AEQ8ITZi5jhQw>.<https://www.decroix.cz/nazory/clanky/nadace-nasedite/>.

²²⁷ DOBŘICHOVSKÁ GEDEONOVÁ, Andrea. Procesní důvody rozdílné efektivity fungování civilních soudů v SRN a ČR. *Soudce*, 2015, roč. 22, č. 9, s. 18.

²²⁸ BÁRTOVÁ, Anna. *Cochem*. [online]. pravniprostor.cz, 31. července 2018 [cit. 16. března 2020]. Dostupné na <https://www.pravniprostor.cz/clanky/obcanske-pravo/cochem>.

správní orgán možnost využít dle ust. § 13 ZOSPOD řadu nástrojů.²²⁹ Muže tak přikročit k uložení výchovných opatření, která by měla rychle a efektivně reagovat na nastalou situaci v rámci cochemského modelu například nařízení návštěvy rodinné poradny. Mnoho pracovníků OSPOD k tomu však nepřistupuje,²³⁰ neboť se obává, že se při postupu mohou splést, jejich rozhodnutí bude napadeno u soudu a následně rodiče povinnost stejně nesplní.²³¹ Efektivní sankce pro to, jak by mohl OSPOD rodiče donutit k respektu, však neexistují.

V českém právním řádu výchovná opatření trpí na to, že jsou dvojkolejná. Jednak je mohou ukládat OSPOD, ale také soudy.²³² Tyto instituce se však řídí jinými předpisy a úprava v ZOSPOD, v ZŘS a v OZ není jednotná.²³³ Opatření uložená OSPOD se jeví jako nejméně efektivní, jelikož jej rodiče nerespektují, nepřikládají mu potřebnou autoritu a nemá v tuto instituci důvěru.²³⁴ Mírnější sankce neplní svůj účel, a ty tvrdší, mezi něž patří *odnětí z rodiny*, bývá aplikováno minimálně.²³⁵

Bylo by vhodné upravit, aby výchovná opatření nadále mohli rodičům ukládat pouze soudy. Soud by o výchovných opatřeních rozhodoval přednostně, podobně jako v režimu tzv. předběžných opatření. Inspiraci je možné nalézt na Slovensku, kde mají tzv. „*neodkladná opatření*“²³⁶. Za takové situace by mohla být výchovná opatření v ZOSPOD zcela zrušena. Pokud by pracovníci shledali, že je potřebné výchovné opatření využít, podali by návrh na soud.

4.2 Návrhy pro aplikační praxi

Z hodnocení implementace Cochemského modelu na OS v Mostě²³⁷ vyplynulo, že rodiče, kteří se zúčastnili pouze podpory v podobě edukace ohledně rodičovské odpovědnosti, dosáhli nejvyšší míry uzavřených dohod. V případě párů schopných spolu komunikovat, tak dává smysl, aby je zapojené subjekty v rámci svých kompetencí podpořily. Které odůvodněné kroky by šlo v praxi nyní aplikovat?

²²⁹ KRZYSZTYNIAK, Katarzyna. Ukládání napomenutí a dohledu podle zákona o sociálně-právní ochraně dětí. *Právo a rodina*, 2020, roč. 22, č. 6, s. 11.

²³⁰ A to ani v případech, kdy je takový postup na místě, vzhledem k tomu že rodiče dítě zjevně poškozují.

²³¹ BRZOBOHATÝ: *Interdisciplinární spolupráce...*, s. 93.

²³² Ust. § 925 OZ.

²³³ BRZOBOHATÝ: *Interdisciplinární spolupráce...*, s. 93.

²³⁴ ROGALEWICZOVÁ: *Dítě v rodičovském konfliktu...*, s. 154.

²³⁵ CIRBUSOVÁ, ROGALEWICZOVÁ: *Cochemská praxe...*, s. 17.

²³⁶ Ust. § 360 a násl. zákona č. 161/2015 Z.z., civilný mimosporový poriadok.

²³⁷ KVĚTOŇ, FANTA: *Závěrečná evaluační zpráva...*

Zásada přednosti a urychlení v soudní praxi

Požadavek na rychlé řízení bez průtahů klade na české soudy jednak zásada rychlosti zakotvená v čl. 38 odst. 2 LZPS, ale také mezinárodní smlouvy.²³⁸ Na rozdíl od Německa, v českém právním řádu neexistují konkrétní pravidla, která by zvýhodňovala případy týkající se dětí. Ustanovení § 471 odst. 2 ZŘS hovoří o tom, že soud má postupovat s co největším urychlením. Půlroční lhůta je však dlouhá a může vztah mezi rodičem a dítětem ohrozit. Navíc se jedná o lhůtu pořádkovou a jejím uplynutím nenastávají žádné přímé právní následky. V rámci přezkoumatelnosti však musí důvod překročení lhůty odpovídat obsahu spisu, být konkrétní a určitý.²³⁹

ESLP již mnohokrát shledal, že ČR v ochraně práv rodiče na projednání věci v přiměřené lhůtě selhala.²⁴⁰ Ospravedlnitelné důvody pro překročení procesních lhůt v těchto věcech bychom hledali stěží. Dle judikatury ÚS ve věcech péče soudu o nezletilé vlivy subjektivních faktorů (neschopnost soudů urychleně rozhodnout o procesních otázkách i o meritu věci) a faktorů objektivních (onemocnění soudců nebo jejich přetíženosti) nemohou ospravedlnit, že nebylo rozhodnuto v přiměřené lhůtě a nebyla tak respektována práva rodičů dle LZPS.²⁴¹

V Německu mají soudy povinnost rodinně-právní věci projednat ve *zrychleném řízení*. Soud nařizuje první jednání nejpozději do měsíce od podání návrhu. Pokud strany nedospějí k dohodě a řízení je přerušeno za účelem využití odborné pomoci, soud nejpozději do 3 měsíců řízení obnoví.²⁴² Nemělo by zůstat bez povšimnutí, že tento procesní postup byl nejprve aplikován v soudní praxi a až následně přeměněn do zákonné podoby.²⁴³ Takový postup lze dle mého doporučit i při zavádění spolupráce v ČR. Je otázkou, zda by zákonné zakotvení lhůt bylo ku prospěchu.

V současnosti délka soudních řízení není jednotná, opatrovnické soudy vykazují jinou rychlost práce.²⁴⁴ Tlak na lepší výkon soudů by mohl vést k méně kvalitní práci jednotlivých subjektů, přetížení a také k neochotě soudců se více angažovat. Soudy jsou vázány jen lhůtami v rámci předběžných opatření. Zavedení povinné lhůty k prvnímu jednání by mohlo pomoci zrychlit celý proces. Vhodné se z mého pohledu jeví zavést lhůtu 4-6 týdnů s ohledem na dobrou praxi na OS v Novém Jičíně. Zakotvit lhůty pro procesní úkony soudu je bezpochyby

²³⁸ Např. čl. 7 Evropské úmluvy o výkonu práv dětí.

²³⁹ HROMADA, Miroslav: § 471 In: SVOBODA: Zákon o zvláštních řízeních..., s. 1036.

²⁴⁰ Rozsudek ESLP ve věci Voleský proti ČR ze dne 29. června 2004 č. 63627/00, Reslová proti ČR ze dne 18. července. 2006 č. 7550/04.

²⁴¹ Nález Ústavního soudu ze dne 3. února 2005, sp. zn. III. ÚS 124/04.

²⁴² Ust. § 155 odst. 4 FamFG.

²⁴³ CIRBUSOVÁ: Postavení mediace..., s. 77.

²⁴⁴ CIRBUSOVÁ, ROGALEWICZOVÁ: *Cochemská praxe...*, s 17.

realizovatelný návrh. Je potřeba dbát na to, aby byl tento systémový krok v souladu s ostatními. Při autoritativním nařízení krátkých lhůt pro zahájení soudního řízení to může být kontraproduktivní a způsobit na straně soudů frustraci.²⁴⁵ Je nezbytné, aby ostatní subjekty, které se do cochemské praxe zapojují, byly na zrychlenou spolupráci připraveny. Všechny subjekty musí být přesvědčené o správnosti neformální spolupráce s ostatními a musí takto spolupracovat ještě před mocenským nařízením.²⁴⁶

Vytvoření samostatné funkce kolizního opatrovníka dítěte

Přenesení výkonu kolizního opatrovnictví na samostatný subjekt odlišný od OSPOD by mohlo napomoci upevnění postavení dítěte v řízení. V českém prostředí bývá podání OSPOD vnímáno jako *neutrální odborné stanovisko* – tedy stanovisko veřejné moci, tj. státu a nikoli stanovisko zastoupeného dítěte. Lze tedy konstatovat, že nelze hovořit o spravedlivém soudním řízení, když místo hlasu dítěte, zaznívá postoj státní moci.²⁴⁷ Je nutné zjistit skutečný názor dítěte a chránit jeho zájmy a přístup ke spravedlnosti efektivně.

Iniciativa Cochem.cz prosazuje vytvoření samostatné profese opatrovníka dítěte, kdy by bylo jasně stanoveno, který subjekt a za jakých podmínek²⁴⁸ tuto funkci může vykonávat. Opatrovníci by byli na vlastní žádost zapsáni ve zvláštním seznamu²⁴⁹ a specializovali by se na zastupování dětí. Za tímto účelem by měli být vzděláni v oblasti práva, sociální práce, psychologie a absolvovat školení zaměřené na komunikaci s dětmi.²⁵⁰ Za účelem jednotného postupu kolizních opatrovníků lze uvažovat i o vytvoření centralizovaného orgánu.²⁵¹

Mělo by být vyjasněno, jaký bude vztah mezi kolizními opatrovníky a OSPOD, tak aby mezi nimi probíhala otevřená bezproblémová komunikace. Na OSPOD by zůstal úkol podávat *objektivní* zprávu o poměrech v rodině.²⁵² Další otázkou je financování. V Německu je opatrovníkům stanovena paušální odměna, a stejně jako náhrada výdajů, je hrazena státem.²⁵³ Stejně řešení by dle mého názoru mělo fungovat i u nás. V případě, že by opatrovníka měli

²⁴⁵ CIRBUSOVÁ: Postavení mediace..., s. 77.

²⁴⁶ Tamtéž.

²⁴⁷ HOFSCHNEIDEROVÁ, Anna. *Kritika osobování si „odbornosti“ na život, osobnost či duši dítěte aneb o právním postavení dítěte v postmoderní společnosti* [online]. epravo.cz, 8. listopadu 2019 [cit. 15. června 2021]. Dostupné na <<https://www.epravo.cz/top/clanky/kritika-osobovani-si-odbornosti-na-zivot-osobnost-ci-dusi-ditete-aneb-o-pravnim-postaveni-ditete-v-postmoderni-spolecnosti-110196.html>>.

²⁴⁸ Podmínky pro jmenování kolizního opatrovníka v Německu stanoví ust. § 158 FamFG.

²⁴⁹ Dostupném všem OS, kteří by vybírali vždy nejbližší dostupné opatrovníky pro rodinu.

²⁵⁰ Zpravidla je požadováno vysokoškolské vzdělání, ale zákon konkrétní kvalifikaci nestanoví. Více viz *Anwalt des Kindes – München e.V.* [online]. anwaltdeskindes-muenchen.de, [cit. 17. ledna 2021]. Dostupné na: <https://www.anwaltdeskindes-muenchen.de/index.php/rechtsgrundlage>.

²⁵¹ BRZOBHATÝ a kol.: *Interdisciplinární spolupráce...*, s. 92.

²⁵² ROGALEWICZOVÁ: *Dítě v rodičovském konfliktu...*, s. 155.

²⁵³ *Anwalt des Kindes – München e.V.* [online]. anwaltdeskindes-muenchen.de, [cit. 17. ledna 2021]. Dostupné na: <https://www.anwaltdeskindes-muenchen.de/index.php/rechtsgrundlage>.

financovat rodiče, nelze hovořit o kolizním opatrovnictví v pravém smyslu slova a mohla by být ohrožena jeho nezávislost a nejlepší zájem dítěte by nebyl hájen dostatečně.

Důsledná specializace rodinných advokátů

V Německu se na rodinné soudní spory zaměřují především advokáti se specializací. Německá spolková komora advokátů prosadila od roku 1995 možnost se specializovat výhradně na právo rodinné. Aktuálně se podíl specializovaných advokátů pohybuje okolo 20 % z celkového počtu všech advokátů v Německu. Aby se stal advokát specialistou na rodinné právo, musí prokázat tříletou praxi a šest práce v advokacii.²⁵⁴

V ČR tomu tak není, ač již 2 roky existuje URA.²⁵⁵ Zapsaný spolek, který sdružuje nejen advokáty a má mimo jiné za cíl podporovat smír a mimosoudní řešení sporu. Existence URA tak splňuje volání po zavedení seznamu advokátů, kteří interdisciplinární spolupráci podporují.²⁵⁶ Díky nim může mohou být zachovány určité standardy lidského přístupu v rodičovských konfliktech. Do budoucna by dle mého bylo žádoucí, aby advokáti podporující cochemskou praxi byli vyznačeni i v seznamu ČAK.

Ke dni 20. června 2021 je v seznamu advokátů vedeném ČAK 18682 advokátů, z toho 1209 se specializací na rodinné právo, výchovu a výživné. Ačkoli v ČR mají advokáti také možnost prezentovat kterým odvětvím práva se zabývají, neexistuje zde žádná kontrola specializací, které si do seznamu vedeného ČAK při zápisu advokáti sami zadávají. Nikdo nekontroluje, zda skutečně v dané oblasti má advokát potřebné zkušenosti a znalosti. Bylo by proto vhodné, kdyby se advokáti v rodinné specializaci pravidelně povinně vzdělávali a byli pak schopni toto prokázat. Proveditelné by bylo zkoušení v dané oblasti a sbírání kreditů za úspěšně vykonaná přezkoušení. Inspirovat se lze u systému vzdělávání u koncipientů. Stejně jako byla prosazena specializace u rodinných mediátorů, není důvod proč ji nevyžadovat i zde.²⁵⁷

Znalecké zkoumání zaměřené na budoucnost

Cochemská praxe dává soudnímu znalci příležitost, aby se zabýval nejen popisem a řešením stávající situace, ale rovněž se orientoval do budoucnosti. Znalec má akceptovat vývojové potřeby dítěte a dávat doporučení rodičům k budoucímu uspořádání rodičovské péče odrážející nejlepší zájem dítěte.

²⁵⁴ Familienanwalt [online]. anwalt.org [cit. 18. června 2021]. Dostupné na <<https://www.anwalt.org/fachanwalt-familienrecht/>>.

²⁵⁵ KOVÁŘOVÁ, Daniela. Unie rodinných advokátů má dva roky. *Rodinné listy*, roč. 9, 2020, číslo 1, s. 17.

²⁵⁶ HARANTOVÁ, Petra. *Možnosti praktické aplikace Cochemského modelu v České republice* [online]. iustin.cz, 10. listopadu 2009 [cit. 16. října 2019]. Dostupné na: <https://iustin.cz/files/pspharantova.pdf>.

²⁵⁷ BRZOBOHATÝ a kol.: *Interdisciplinární spolupráce...*, s. 94-95.

Matoušek doporučuje zaměřit se na otázky, které povedou k zohledňování zájmu dítěte, např.: „*Jak vypadá komunikace rodičů o dítěti? Jak vypadá předávání dítěte? Jak se řeší náhle vzniklé situace (nemoc dítěte)? Co případně brání tomu, aby se rodiče dohodli? Jak je možné dohodě napomoci? Jak je možné udržet před-rozvodové angažmá rodiče týkající se výchovy (aproximativní pravidlo)? Je něco, co představuje v kontaktu dítěte a rodiče významné riziko?*“²⁵⁸

Prolomení mlčenlivosti některých profesí ve prospěch soudních znalců

Soudní znalci často pracují se spisem, aniž by komunikovali s osobou, která materiál zpracovala. Ta totiž nemůže poskytnout další informace z důvodu vázanosti slibem mlčenlivosti. Bohužel tímto jsou chráněni rodiče, ale postup vede k neprospěchu dětí. Objevuje se názor, že by bylo vhodné posílit roli znalců tím, že v případě některých spolupracujících profesí bude prolomena jejich mlčenlivost. A to konkrétně tak, že bude upraven § 100 ZSS, kdy poskytovatelé sociálních služeb²⁵⁹ by měly na základě žádosti soudu v písemné podobě informace o osobách, formě a poradenské pomoci pro účely opatrovnického řízení poskytnout.²⁶⁰

S ohledem na znění zmíněného ustanovení, lze namítat, zda je taková novelizace opravdu zapotřebí. Ustanovení § 100 ZSS²⁶¹ totiž v odst. 1 větě třetí umožňuje, aby byly poskytovatelé sociálních služeb písemně v uvedeném rozsahu a za určitým účelem povinnosti mlčenlivosti zproštěni, a to přímo tím, vůči komu tuto povinnost mají. Vzhledem k tomu, že by rodiče měli být informováni o celém postupu, který probíhá, a zároveň do něj sami vstupovat a ovlivňovat jej, bylo by na místě, si vyžádat toto zproštění přímo od nich, a nikoli je obcházet za pomoci soudu. Toto je dle mého názoru proti snahám cochemského modelu. V tomto případě lze také očekávat, že se požadavek nesetká s pochopením u všech zástupců odborné veřejnosti.

²⁵⁸ NOVÁKOVÁ, Markéta, MATOUŠEK, Oldřich. Zájem dítěte v opatrovnickém sporu-Cochemská praxe. E-Psychologie, 2017, roč. 11, č. 2, s. 75.

²⁵⁹ Konkrétně zařízení pro krizovou pomoc, terapeutické komunity, sociální poradny, centra sociálně-rehabilitační péče, pracoviště rané péče, intervenční centra.

²⁶⁰ BRZOBOHATÝ a kol.: *Interdisciplinární spolupráce...*, s. 100.

²⁶¹ Ust. § 100 odst. 1 ZSS.

Závěr

Tématem této diplomové práce byly limity a možnosti uplatňování cochemského modelu v ČR. Cílem práce bylo identifikovat a analyzovat limity a možnosti uplatňování cochemského modelu v České republice. První výzkumná otázka zněla, jaké jsou překážky uplatňování cochemského modelu v ČR u jeho jednotlivých subjektů?

V oblasti profese soudců je smýšlení konkrétních pracovníků klíčové. Pakliže soudce není modelu nakloněn, nelze jej uskutečnit. Pokud je přístupný inovacím, může za pomoci edukace dosáhnout efektivních výsledků. S tím se pojí použití institutu jiného soudního roku v netradičním pojetí, avšak stále v mezích zákona. OSPOD při uplatňování cochemského modelu odmítá sepsat první návrh na zahájení řízení s jedním rodičem, ale požaduje, aby přišli oba. Využívá tak prvky donucení, které nemají přímou oporu v zákoně a tento postup je velmi problematický. V situacích, kdy se v rodině vyskytují prvky domácího násilí, takto postupovat nelze. Krom toho plní OSPOD protichůdné role, když má být zároveň rádcem pro rodiče, ale také hájit nejlepší zájem dítěte.

U odborného poradenství lze narazit na překážku v podobě nedostatečné koordinace a nedostatku erudovaných odborníků. Při použití mediace v cochemském modelu přichází limity v podobě principu dobrovolnosti, nestrannosti mediátora a jeho mlčenlivosti. Profese advokátů bývá nejčastějším odpůrcem zavádění cochemské praxe. Často nemají zájem opustit konfliktní strategie a rodičovský konflikt vnímají jako další spor, který je potřeba vyhrát. V případě rodinněprávní agendy je nutné se specializovat – což se zatím v ČR příliš neděje. Znalci v cochemském modelu zastávají naprosto odlišnou roli, než je v ČR zvykem. Jsou to spíše terapeuti. V cochemském modelu znalecké posudky odpovídající na otázku „který z páru je lepším rodičem“ nemají místo. Znalcům v ČR chybí individuální přístup a zaměření na budoucí fungování rozpadající se rodiny.

V rámci možnosti rozvoje při uplatňování cochemského modelu v ČR byly předloženy návrhy *de lege ferenda* a návrhy pro aplikační praxi, které se do značné míry prolínají. Jaké jsou možnosti širšího uplatňování cochemského modelu v praxi ČR?

V rámci soudního rozhodování lze uvažovat o zakotvení lhůt pro rozhodování a zrychlení celého procesu. V oblasti kolizního opatrovnictví je hojně diskutované téma oddělení této funkce od OSPOD. Advokáti by v případě úspěšné dohody rodičů mohli být odměněni paušálně. V případě znalců by pak mohla přijít změna v jejich postavení a ze subjektu hodnotícího, by se stal subjekt pomáhající a terapeutický.

Dále bylo diskutováno téma o dohodě o změně výše výživného a notářském zápisu místo soudně schválené dohody rodičů. Byl předložen návrh ohledně povinného advokátního

zastoupení rodičů. Výchovná opatření by mohla být upravena tak, aby opravdu plnila svůj účel. Bylo by vhodné zavést nové možnosti pro vzdělávání specializovaných rodinných advokátů. U znalců lze uvažovat, aby některé profese byly vůči nim zproštěny mlčenlivosti a postup se stal více transparentním.

Přestože nebyly analyzovány všechny limity, na které jsem při rešerši zdrojů narazila, považuji cíl práce za naplněn. Práce předkládá základní výčet identifikovaných limitů, které jsou dále analyzovány se snahou přijít s jejich řešením. Vyhrazený rozsah práce bohužel neumožňuje ani vyčerpávající návrhy možností rozvoje. Lze si představit pokračování této práce v podobě rozpracování jednotlivých analýz detailněji. Pro budoucí výzkum bych poukázala na zajímavé myšlenky ohledně zavedení pozice samostatného psychologa a sociálního pracovníka na každém OS. Dále se lze inspirovat dle německého vzoru zavedením soudce mediátora. Je také možné zkoumat, zda je mediace v cochemském modelu profesí, či metodou.

Za zásadní posun vpřed považuji vládní návrh novely Ministerstva, který otevírá pomyslné dveře cochemskému modelu i na soudy, kde žádné novoty zavádět prozatím nehodlají. Větší pozornost by mohla být věnována tématu participace dítěte v cochemské praxi, které je v této práci zařazeno jako exkurs v příloze.

Navzdory tomu, že práce neposkytuje vyčerpávající analýzu veškerých limitů a možností při uplatňování cochemského modelu v ČR, věřím že může posloužit jako odrazový můstek pro hlubší zkoumání daného tématu, a snad může být inspirací i pro možné budoucí kroky v aplikační praxi.

Bibliografie

Monografie

- BRZOBOHATÝ, Robin a kol. *Interdisciplinární spolupráce v nejlepším zájmu dítěte: metodické doporučení pro řešení rodičovských konfliktů nejen s mezinárodním prvkem*. Brno: Tribun EU, 2015. 118 s.
- BURLÁNEK, Jiří - PIKÁLKOVÁ, Simona - PODANÁ, Zuzana. *Násilí na mužích: sonda do zákoutí partnerských vztahů*. Vydání první. Praha: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, 2014. Humanitas; svazek 8. 111 s.
- HORA, Václav. *Civilní právo procesní*. Praha: Všehrad. 1923. 355 s.
- HRUŠÁKOVÁ a kol. *Rodinné právo*. Praha: C. H. Beck, 2009, 586 s.
- CHOLENSKÝ, ROBERT. *Praktický průvodce mediací podle nové právní úpravy*. Praha: Linde, 2013. 304 s.
- KOVÁŘOVÁ, Daniela. *Vyživovací povinnost po rekodifikaci*. Praha: Leges, 2014, 168 s.
- KRAUS, Jiří. *Nový akademický slovník cizích slov: [studentské vydání. Vyd. 1. Praha: Academia, 2005. 879 s.*
- KŘIVOHLAVÝ, Jaro. *Konflikty mezi lidmi*. Praha: Portál, 2008. 192 s.
- KUTLÍK, František, ŠVEHLÁKOVÁ, Bronislava. *Rodinná mediácia alebo víťazí celá rodina*. Bratislava: Vysoká škola zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety : Slovenský inštitút pre mediáciu : Asociácia rodinných mediátorov Slovenska, 2016. 105 s.
- MALACKA, Michal a kol. *Mediace dnes - realita a perspektivy*. Praha: Leges, 2016. 400 s.
- MATOUŠEK, Oldřich. *Děti a rodiče v rozvodu*. Praha: Portál, 2015. 256 s.
- MATOUŠEK, Oldřich. *Sociální služby: legislativa, ekonomika, plánování, hodnocení*. Praha: Portál, 2011. 200 s.
- OLÁH, Michal (ed). *Strídavá péče o dítě: Cochemská prax v EU - šance pro naše děti*. Praha: Spravedlnost dětem - sdružení pro ochranu práv dětí, rodičů a prarodičů, 2016. 120 s.
- PIKÁLKOVÁ, Simona - PODANÁ, Zuzana - BURLÁNEK, Jiří. *Ženy jako oběti partnerského násilí: sociologická perspektiva*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2015. Studie 118. svazek. 168 s.
- PLAMÍNEK, Jiří. *Mediace: nejúčinnější lék na konflikty*. Praha: Grada Publishing, 2013, 168 s.
- POLIŠENSKÁ, Petra a kol.: *Musíš znát...Rodinné právo. Právní postavení dítěte*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, 348 s.

- ROGALEWICZOVÁ, Romana. *Dítě v rodičovském konfliktu: jak zůstat dobrým rodičem i po rozchodu*. Praha: Leges, 2019. 288 s.
- RUDOLPH, Jürgen. *Du bist mein Kind. Die „Cochemer Praxis“ – Wege zu einem menschlicheren Familienrecht*. Berlin: Schwarzkopf & Schwarzkopf Verlag, GmbH, 2007. 124 s.
- RUDOLPH, Jürgen. *Ty jsi moje dítě*. Praha: Magistrát hlavního města Prahy, 2010. 79 s.
- SCHELLEOVÁ, Ilona. *Organizace justice a právní služby*. Ostrava: KEY Publishing, 2008, 215 s.
- SVOBODA, Karel, ŠÍNOVÁ, R, HAMUŠÁKOVÁ, Klára a kol. *Civilní proces. Obecná část a sporné řízení*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014, 458 s.
- SVOBODA, Karel. *Rodičovství, osvojení a výživné dětí po rekonstrukci soukromého práva*. Praha: Wolters Kluwer, 2014. 244 s.
- ŠÍNOVÁ, Renata a kol. *Aktuální problémy rodinněprávní regulace: rodičovství, výchova a výživa nezletilého*. Olomouc: Leges, 2013. 304 s.
- ŠÍNOVÁ, Renata a kol. *Rodičovská odpovědnost*. Praha: Leges, 2016. 352 s.
- ŠMÍD, Ondřej a kol. *Rozvod manželství*. Praha: Leges, 2013, 336 s.
- ŠMÍD, Ondřej, DEMJANOVÁ Radka a kol.: *Povinnosti a práva rodičů k dětem*. Praha: Leges, 2017, 232 s.
- WALDMAN, Ellen. *Mediation Ethics. Cases and Commentaries*. San Francisco: Jossey Bass, 2011, s. 227-367.
- WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ, A. a kolektiv. *Civilní právo procesní. Část první: řízení nalézací*. 8. nezměněné vydání. Praha: Leges, 2015, 624 s.

Sborníky

- CIRBUSOVÁ, Martina, ROGALEWICZOVÁ, Romana (ed). *Cochemská praxe v České republice*. Sborník příspěvků z konference pořádané Úřadem pro mezinárodněprávní ochranu dětí 14. – 15. 5. 2015 v Brně. Brno: Tribun, 2015, 46 s.
- KUTLÍK, František (ed). *Mediátor jako súčasť interdisciplinárnej spolupráce pri riešení rodinných sporov*. Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie konanej v Bratislave, 16.-17. februára 2018. Bratislava: Vysoká škola zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety, n.o. v spolupráci so Slovenským inštitútom pre mediáciu a mimosúdne riešenie sporov a Asociáciou rodinných mediátorov Slovenska, 2018. 188 s.

Komentáře

DOLEŽELOVÁ, Martina a kol. *Zákon o mediaci. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2013, 360 s.

HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHÁLOVÁ, Lenka a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655 – 975). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, 1349 s.

Lavický, P. a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Řízení nesporné. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015, 1012 s.

MACELA, Miloslav a kol. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí. Komentář*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, 896 s.

SVOBODA, Karel, TLÁŠKOVÁ, Šárka, VLÁČIL, David, LEVÝ, Jiří, HROMADA, Miroslav, BÍLÝ, Martin, HAMULÁKOVÁ, Klára, KŘIVÁČKOVÁ, Jana, PIRK, Tomáš, SMOLÍK, Petr. *Zákon o zvláštních řízeních soudních*. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2015, s. 944.

SVOBODA, Karel, TLÁŠKOVÁ, Šárka, VLÁČIL, David, LEVÝ, Jiří, HROMADA, Miroslav, BÍLÝ, Martin, PIRK, Tomáš, SMOLÍK, Petr, TRNĚNÁ, Klára. *Zákon o zvláštních řízeních soudních*. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2020, 1160 s.

Články z odborných časopisů

BAAB, Barbara. An Interdisciplinary Approach to Family Law Jurisprudence: Application of an Ecological and Therapeutic Perspective. *Indiana Law Journal*, 1997, 72, pp. 775–777; S. 798–808.

BERANOVÁ, Hana. Bruntálská alternativa ke Cochemské praxi. *Právo a rodina*. 2019, roč. 21, č. 6, s. 1- 3

BRZOBOHATÝ, Robin, POLÁKOVÁ, Lenka. Mýty kolem rodinné mediace. *Rodinné listy*, 2013, 2.roč., číslo 9, s. 36-39.

CIRBUSOVÁ, Martina, BRZOBOHATÝ, Robin. Manuál zavádění interdisciplinární spolupráce při řešení rodičovského konfliktu: Desatero zavádění Cochemského modelu. *Právo a rodina*, 2019, roč. 21, č. 4, s. 1-7.

CIRBUSOVÁ, Martina, ROGALEWICZOVÁ, Romana. Cochemská praxe – vznik a vývoj. *Právo a rodina*, 2015, roč. 17, č. 6, s. 11-17.

ČAMDŽÍCOVÁ, Sabina. Posílení role nezletilého v řízeních péče soudu o nezletilé. *Časopis pro právní vědu a praxi*. 2019, roč. 27, č. 2, s. 243-261.

DOBŘICHOVSKÁ GEDEONOVÁ, Andrea. Procesní důvody rozdílné efektivity fungování civilních soudů v SRN a ČR. *Soudce*, 2015, roč. 22, č. 9, s. 18-20.

- DOSTÁLOVÁ, Soňa, KILLAROVÁ, Tereza. Cochemská praxe-role zapojených profesí. *Právo a rodina*, 2015, roč. 17, č. 7, s. 11-15.
- FIRESTONE, Gregory, WEINSTEIN, Janet. In the Best Interests of Children: A Proposal to Transform the Adversarial System, *Family Court Review*, 2004, č. 42, pp. 203–13
- HAPLA, Martin. (Ne)morální advokáti: problém ospravedlnění norem profesní etiky. *Časopis pro právní vědu a praxi*. 2019, č. 4, s. 457-473.
- KOVÁČOVÁ, Anna, SPÁČIL, Ondřej. Slyšení dítěte v rámci rodinné mediace. *Právní rozhledy*, 2014, roč. 22, č. 10, s. 353-358.
- KOVÁŘOVÁ, Daniela. Budeme se rozvádět u notáře? *Rodinné listy*, 2019, roč. 8, č. 2, s. 2-4.
- KOVÁŘOVÁ, Daniela. Unie rodinných advokátů má dva roky. *Rodinné listy*, roč. 9, 2020, číslo 1, s. 17-19.
- KRZYSZTYNIAK, Katarzyna. Ukládání napomenutí a dohledu podle zákona o sociálně-právní ochraně dětí. *Právo a rodina*, 2020, roč. 22, č. 6, s. 9-13.
- NOVÁKOVÁ, Markéta, MATOUŠEK, Oldřich. Zájem dítěte v opatrovnickém sporu – Cochemská praxe. *E-psychologie*, 2017, roč. 11, č. 2, s. 71-77.
- POLÁK, Vladimír, WESTPHALOVÁ, Lenka. Interdisciplinární spolupráce ve věcech péče soudu o nezletilé. *Právní rozhledy*, 2018, roč. 26, č. 7, s. 240-248.
- POLÁK, Vladimír. Možnosti interdisciplinární spolupráce ve věcech péče soudu o nezletilé děti. *Rodinné listy*, 2018, roč. 7, č. 8, s. 8-16.
- ROGALEWICZOVÁ, Romana, KILLAROVÁ, Tereza. Realizace Cochemské praxe v České republice 1. *Právo a rodina*, 2015, roč. 17, č. 8, s. 2.
- ROGALEWICZOVÁ, Romana. Interdisciplinární spolupráce při řešení rodičovských konfliktů. *Bulletin advokacie*, 2017, roč. 19, č. 12, s. 35-40.
- ROGALEWICZOVÁ, Romana. Jaký bude další osud kolizního opatrovnictví? *Právo a rodina*, 2019, roč. 21, č. 7-8, s. 1-6.
- ROGALEWICZOVÁ, Romana. Možnosti aktivního zapojení dítěte do řízení. *Právní rozhledy*. 2018, roč. 25, č. 8, s. 267-275.
- ROGALEWICZOVÁ, Romana. Představení Cochemské praxe. *Rodinné listy*, 2015, roč. 4, č. 7-8, s. 68-72.

Právní předpisy

Gesetz über das Verfahren in Familiensachen und in den Angelegenheiten der freiwilligen Gerichtsbarkeit, zákon o řízení ve věcech rodinněprávních a v záležitostech nesporného soudnictví, ze dne 17. 12. 2008, (BGBl. I s. 2586, 2587 ff), ve znění pozdějších předpisů

Listina základních práv a svobod vyhlášená jako součást ústavního pořádku České republiky s usnesením předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb.

Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 104/1991 Sb., Úmluva o právech dítěte
Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 54/2001 Sb. m. s., Evropská úmluva o výkonu práv dětí

Usnesení Představenstva ČAK č. 1/1997 Věstníku ze dne 31. října 1996

ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky

Vládní návrh, kterým se mění zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (sněmovní tisk č. 899/0 ze dne 19. 6. 2020) předkladatel Ministerstvo spravedlnosti

zákon č. 108/2006 Sb., zákon o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 161/2015 Z.z., Civilný mimosporový poriadok

zákon č. 202/2012 Sb., o mediaci, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 82/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 94/1963 Sb., o rodině

zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 47 ze dne 4.7. 1991, norský manželský zákon [The Marriage Act]

Judikáty

Nález Ústavního soudu ze dne 3. února 2005, sp. zn. III. ÚS 124/04

Rozsudek ESLP ve věci Reslová proti ČR ze dne 18. července 2006, č. 7550/04

Usnesení Ústavního soudu ze dne 13. prosince 2006, sp. zn. III. ÚS 438/05

Nález Ústavního soudu ze dne 2. dubna 2009, sp. zn. II. ÚS 1945/08

Nález Ústavního soudu ze dne 13. března 2012, sp. zn. II. ÚS 3765/11

Usnesení Ústavního soudu ze dne 8. srpna 2013, sp. zn. II. ÚS 1649/13

Nález Ústavního soudu ze dne 15. března 2016, sp. zn. III. ÚS 2298/15

Usnesení Ústavního soudu ze dne 26. dubna 2016, sp. zn. IV. ÚS 663/16

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. května 2016, sp. zn. 20 Cdo 380/2016

Rozsudek ESLP ve věci Voleský proti ČR ze dne 29. června 2004, č. 63627/00

Internetové zdroje

Anwalt des Kindes – München e.V. [online]. anwaltdeskindes-muenchen.de, [cit. 17. ledna 2021].

Dostupné na <https://www.anwaltdeskindes-muenchen.de/index.php/rechtsgrundlage>.

BÁRTOVÁ, Anna. *Cochem*. [online]. pravni prostor.cz, 31. července 2018 [cit. 16. března 2020].

Dostupné na <https://www.pravni prostor.cz/clanky/obcanske-pravo/cochem>.

BŘÍZA, Petr, GANTNER, Filip. *První setkání se zapsaným mediátorem z pohledu praxe* [online].

bulletin-advokacie.cz, 16. června 2016 [cit. 16. března 2020]. Dostupné na

<http://www.bulletin-advokacie.cz/prvni-setkani-se-zapsanym-mediatorem-z-pohledu-praxe>.

Cochemská praxe [online]. sancedetem.cz [cit. 24. listopadu 2018]. Dostupné na

<https://www.sancedetem.cz/cs/hledam-pomoc/deti-se-zdravotnim-postizenim/rodina-ditete-se-zdravotnim-postizenim/cochemska-praxe.shtml>.

Creative Commons-3.0 Česko. *Slovo edukace* [online]. [Slovník cizích slov.abz.cz](http://slovník-cizich-slov.abz.cz), 2005-2020 [cit.

24. listopadu 2019]. Dostupné na <https://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/edukace>.

DETHLOFF, Nina, MARTINY, Dieter. *National report: Germany*, [online]. ceflonline.net, [cit. 10.

června 2021]. Dostupné na [http://ceflonline.net/wp-content/uploads/Germany-Parental-](http://ceflonline.net/wp-content/uploads/Germany-Parental-Responsibilities.pdf)

[Responsibilities.pdf](http://ceflonline.net/wp-content/uploads/Germany-Parental-Responsibilities.pdf).

DOLEŽALOVÁ, Martina, VAN LEYNSEELE, Patrick. *Mlčenlivost v mediaci* [online]. cak.cz, [cit.

21. prosince 2019]. Dostupné na https://www.cak.cz/assets/mlcenlivost-v-mediaci_cz.pdf.

Dostupný rozvod: Hrozba nebo záchrana? [online]. nkcr.cz [cit. 23. října 2020]. Dostupné na

https://www.nkcr.cz/vasi-notari/detail/239_584-dostupny-rozvod-hrozba-nebo-zachrana.

Familienanwalt [online]. anwalt.org [cit. 18. června 2021]. Dostupné na

<https://www.anwalt.org/fachanwalt-familienrecht/>.

HARANTOVÁ, Petra. *Možnosti praktické aplikace Cochemského modelu v České republice* [online].

iustin.cz, 10. listopadu 2009 [cit. 16. října 2019]. Dostupné na

<https://iustin.cz/files/psp.pdharantovaf>.

HOFSCHEIDEROVÁ, Anna. *Kritika osobování si „odbornosti“ na život, osobnost či duši dítěte aneb o právním postavení dítěte v postmoderní společnosti* [online]. epravo.cz, 8. listopadu 2019 [cit. 15. června 2021]. Dostupné na <<https://www.epravo.cz/top/clanky/kritika-osobovani-si-odbornosti-na-zivot-osobnost-ci-dusi-ditete-aneb-o-pravnim-postaveni-ditete-v-postmoderni-spolecnosti-110196.html>>.

HOFSCHEIDEROVÁ, Anna. *O konceptu nejlepšího zájmu dítěte* [online]. epravo.cz, 17. října 2017 [cit. 15. března 2020]. Dostupné na <<https://www.epravo.cz/top/clanky/o-konceptu-nejlepsiho-zajmu-ditete-106509.html>>.

KOHOUTEK, Rudolf. *Pojem interdisciplinarita* [online]. slovník-cizích-slov.abz.cz, [cit. 18. dubna 2020]. Dostupné na <<https://slovník-cizích-slov.abz.cz/web.php/slovo/interdisciplinarita>>.

KOVÁŘOVÁ, Daniela. *Stanovisko Unie rodinných advokátů č. 3/18 ke Cochemské praxi*. [online]. uracr.cz, 15. dubna 2018 [cit. 28. června 2021]. Dostupné na <https://www.uracr.cz/data/documents/s-ura-c-3-ke-cochemske-praxi-pdf_67sfe63718ep.pdf>.

KVĚTOŇ, Viktor, FANTA, Petr. *Závěrečná evaluační zpráva*. [online]. pravonadetstvi.cz, [cit. 27. června 2021]. Dostupné na http://www.praponadetstvi.cz/files/files/Martin-Benes_ZEZ-COCHEM.pdf.

LÉKO, Kristián. *Kdo se nedobodne, nemá rád své dítě*. [online]. cak.cz, 28. listopadu 2016 [cit. 15. března 2019]. Dostupné na <<https://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=16674->>.

Ministerstvo spravedlnosti ČR. *Výkladové stanovisko ke ust. § 474 odst. 1 z.ř.s.* [online]. cak.cz [cit. 24. listopadu 2020]. Dostupné na <https://www.cak.cz/assets/pro-advokaty/mediace/aktuality/vykladove-stanovisko-ss-474-zrs-2019.pdf>.

Nadace naše dítě. *Máme novou posilu v týmu advokátů Linky právní pomoci* [online]. nasedite.cz. [cit. 15. června 2021]. Dostupné na <<https://www.nasedite.cz/novinky-detail/mame-novou-posilu-v-tymu-advokatu-linky-pravni-pomoci-450/?fbclid=IwAR0DX0tn0Tp4oyG-No3HzBZtEM58S1AP9Ed2u3RKfAb3B0AEQ8ITZi5jhQw>>.

Rozvody u notáře připomínkuje Unie rodinných advokátů i ČAK [online]. Advokatnidenik.cz [cit. 23. října 2020]. Dostupné na <<https://advokatnidenik.cz/2019/04/25/rozvody-u-notare-pripominuje-unie-rodinnych-advokatu-i-cak>>.

RUDOLPH, Jürgen. *Ty jsi moje dítě. „Cochemská praxe“ cesty ke lidskému rodinnému právu* [online]. cochem.pro [cit. 15. října 2018]. Dostupné na <<http://www.cochem.pro/ty-ysi-moje-dite.pdf>>.

STAWARITSCH, Adam. *Seriál: Cochemská praxe* [online]. Iurium.cz, 31. března 2018 [cit. 15. dubna 2020]. Dostupné na <https://www.iurium.cz/2018/03/31/serial-cochemska-praxe-cochemsky-model-neumi-resit-vsechno-jedna-se-vsak-zasadni-prevenci-vetsinu-rodinnepravnich-soudnich-sporu-rika-marketa-novakova/>.

SVERDRUP, Tone. *Grounds for Divorce and Maintenance Between Former Spouses. Norway* [online]. Ceflonline [cit. 25. 2. 2020]. Dostupné na: < <http://ceflonline.net/wp-content/uploads/Norway-Divorce.pdf>>.

VÁLOVÁ, Irena. *Soudce Vladimír Polák: Určité procento dětí má rodiče psychopaty a nebudou mít šťastné dětství* [online]. Ceska-justice.cz. 27. dubna 2018 [cit. 15. března 2020]. Dostupné na <<https://www.ceska-justice.cz/2018/04/soudce-vladimir-polak-urcite-procento-deti-ma-rodice-psychopaty-nebudou-mit-stastne-detstvi/>>.

Vzor rodičovského plánu. [online]. justice.cz [cit. 14. června 2021]. Dostupné na <<https://www.justice.cz/documents/39209/1040655/Rodicovsky+plan.pdf/eddfb134-bf7b-4eb7-9d99-1f02cd02a07a>>.

ZAPLETALOVÁ KOLÁČKOVÁ, Jana. *Možnosti a limity opatrovnického soudnictví.* 29.11.2016 [cit. 14. března 2021]. Dostupné na <<https://docplayer.cz/30796292-Moznosti-a-limity-opatrovnickeho-soudnictvi-jana-zapletalova-kolackova-29-listopadu-2016-praha.html>>.

Abstrakt (Abstract)

Tématem této diplomové práce je uplatňování cochemského modelu v ČR dle české právní úpravy. Cochemský model je vytvořen v rámci německého rodinného práva. Tento fakt však může při jeho uplatňování a aplikaci v českém právním prostředí přinášet mnohá úskalí. Cílem této diplomové práce je identifikovat a analyzovat limity a možnosti uplatňování cochemského modelu v České republice. Za účelem naplnění cíle jsou stanoveny tyto výzkumné otázky: Jaké jsou překážky uplatňování cochemského modelu v ČR u jeho jednotlivých subjektů? Jaké jsou možnosti širšího uplatňování cochemského modelu v praxi ČR? V první kapitole je popsána charakteristika cochemského modelu v Německu a vysvětlení jeho základních principů. Druhá kapitola je věnována uplatňování cochemského modelu. Nejprve jsou popsány role zúčastněných subjektů a poté je nastíněn průběh aplikované cochemské praxe v ČR. V následující kapitole jsou analyzovány limity zúčastněných subjektů. Poslední kapitola je věnována možností *de lege ferenda* v rámci české právní úpravy a navržení možných kroků pro aplikační praxi. Součástí práce je také exkurs ohledně participace dítěte při uplatňování cochemského modelu v ČR. Kromě monografických, časopiseckých a elektronických zdrojů je součástí práce rovněž relevantní judikatura českých soudů a Evropského soudního dvora.

The topic of this diploma thesis is the application of the Cochem model in the Czech Republic according to Czech legislation. The Cochem model is created within the framework of German family law. However, this fact can bring many difficulties in its application and application in the Czech legal environment. The aim of this diploma thesis is to identify and analyze the limits and possibilities of applying the Cochem model in the CR. In order to fulfill the goal, the following research questions are set: What are the obstacles to the application of the Cochem model in the CR in its involved professions? What are the possibilities of a wider application of the Cochem model in the practice of the CR? The first chapter describes the characteristics of the Cochem model in Germany and explains its basic principles. The second chapter is devoted to the application of the Cochem model. First, the roles of the participants are described and then the course of applied Cochem practice in the CR is outlined. The next chapter is devoted to the analyze of limits of the participating subjects. The last chapter is devoted to the possibilities of *de lege ferenda* within the Czech legislation and the proposal of possible steps for application practice. The work also includes an excursion regarding the child's participation in the application of the Cochem model in the CR. In addition to monographic, magazine and electronic sources, the work also includes relevant case law of the Czech courts and the European Court of Justice.

Klíčová slova (Keywords)

rodinné právo – nejlepší zájem dítěte – rodičovská odpovědnost – interdisciplinární spolupráce –
cochemský model – cochemská praxe – Jürgen Rudolph

family law – the best interest of child – parental responsibility – interdisciplinary cooperation –
Cochem model – Cochem practice – Jürgen Rudolph

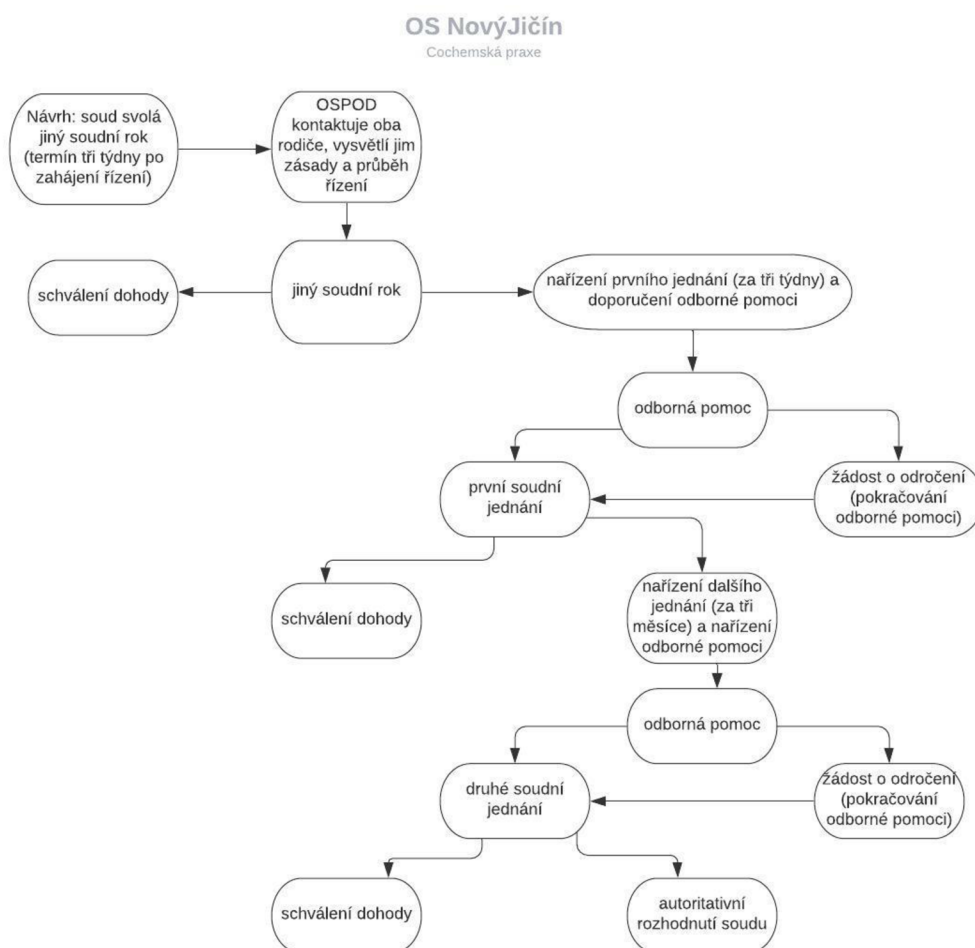
Seznam příloh

Příloha č. 1: Schéma aplikovaného cochemského modelu na OS v Novém Jičíně.....	60
Příloha č. 2: Participace dítěte při uplatňování cochemského modelu v ČR (exkurs)	61

Přílohy

Příloha č. 1: Schéma aplikovaného cochemského modelu na OS v Novém Jičíně

Cochemská praxe na OS v Novém Jičíně – vlastní zpracování dle předlohy²⁶²

²⁶² ZAPLETALOVÁ KOLÁČKOVÁ, Jana. *Možnosti a limity opatrovnického soudnictví*. 29.11.2016 [cit. 14. března 2021].

Dostupné na <<https://docplayer.cz/30796292-Moznosti-a-limity-opatrovnickeho-soudnictvi-jana-zapletalova-kolackova-29-listopadu-2016-praha.html>>.

Příloha č. 2: Participace dítěte při uplatňování cochemského modelu v ČR (exkurs)

Participace dítěte při uplatňování cochemského modelu v ČR

Jak vyplývá z čl. 12 ÚPD, každý smluvní stát garantuje dítěti, že má možnost v soudním nebo správním řízení být slyšeno. A to ať už přímo (samotné dítě je vyslechnuto např. v přítomnosti důvěrníka či psychologa), či prostřednictvím zástupce (zpravidla zákonného zástupce, poručníka, opatrovníka) anebo příslušného orgánu (např. OSPOD)²⁶³. Nejde přitom jen o vyjádření názoru a přání, ale také o být informováno a právo svým názorem ovlivnit či zcela určit rozhodnutí.²⁶⁴ Naše právní úprava k tomu doplňuje, že je nepřípustné, aby názor dětí nebo jejich přání byl pro soudce zavazující.²⁶⁵ Ústavní soud se k tomu vyjádřil zcela jasně, když konstatoval, že „ani z čl. 12 ÚPD nelze dovodit, že by názor dítěte, o kterém je v soudním řízení rozhodováno, byl pro soud zavazující. V opačném případě by bylo jakékoliv soudní rozhodnutí nadbytečné, neboť by postačovalo zjistit názor nezletilého a z něho vycházet.“²⁶⁶

O tom, jak bude dále probíhat výkon rodičovské odpovědnosti, by měli s dítětem komunikovat především rodiče. V otázkách dalšího pokračování péče o dítě má dítě nepochybně právo se vyjádřit dle § 875 odst. OZ²⁶⁷. Je stanovena vyvratitelná domněnka, kdy se má za to, že dítě starší 12 let je schopno informaci přijmout, vytvořit si vlastní názor a tento sdělit.²⁶⁸ Lze tedy zjišťovat názor i od dítěte mladšího. Je však nutné, aby vědělo, že jeho názor neznamená, že má jednoho rodiče méně rádo, nebo že se na něj bude někdo zlobit.

Z toho důvodu se domnívám, že analogický postup by měl být aplikován i v případě, kdy se rodiče snaží o úpravě poměrů sami dohodnout. Je důležité, ba přímo žádoucí, se dítěte zeptat na názor, respektovat jej a brát jej v potaz. Rodičům by mělo být ze všech stran opakováno, že je v zájmu hlavně jejich dítěte, aby se spolu domluvili. Neměli bychom však dovolit, aby s dítětem bylo i nadále zacházeno pouze jako s objektem práva a předmětem rodičovského konfliktu. Ani v konvenčních soudních řízeních totiž není možné „pohlížet na dítě jako na objekt, dítě jako živá bytost je vždy subjektem soudního řízení. I když se může zdát, že v řízení se jedná „o dítěti“ jako takovém, ve skutečnosti jsou dotčena

²⁶³ POLIŠENSKÁ, Petra a kol.: *Musíš znát...Rodinné právo. Právní postavení dítěte*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 155.

²⁶⁴ ŠÍNOVÁ, Renata, a kol.: *Aktuální problémy rodinněprávní regulace: rodičovství, výchova a výživa nezletilého*. Olomouc: Leges, 2013, s. 31.

²⁶⁵ MATOUŠEK, Oldřich. *Děti a rodiče v rozvodu*. Praha: Portál, 2015, s. 71.

²⁶⁶ Usnesení Ústavního soudu ze dne 8. srpna 2013, sp. zn. II. ÚS 1649/13.

²⁶⁷ Ustanovení § 857 odst. (2): „Před rozhodnutím, které se dotýká zájmu dítěte, sdělí rodiče dítěti vše potřebné, aby si mohlo vytvořit vlastní názor o dané záležitosti a rodičům jej sdělit; to neplatí, není-li dítě schopno sdělení náležitě přijmout nebo není schopno vytvořit si vlastní názor nebo není schopno tento názor rodičům sdělit. Náзору dítěte rodiče věnují patřičnou pozornost a berou názor dítěte při rozhodování v úvahu.“

²⁶⁸ § 867 odst. 2 věta za středníkem OZ.

práva a povinnosti dítěte, z čehož vyplývá, že dítě jako fyzická osoba je subjektem řízení a jeho práva a povinnosti pak objektem.²⁶⁹ Nemělo by tomu tak být ani při uplatňování cochemské praxe v ČR.

Na skutečnost přiznaných a zaručených práv dítěte v soudním procesu reaguje cochemský model více způsoby. Samotné dítě může být přítomno přímo na schůzce s orgánem péče o dítě.²⁷⁰ Při soudním jednání je účast orgánu péče o dítě povinná. Sociální pracovník má za úkol soudu ústně sdělit výsledky provedeného šetření.²⁷¹ Jelikož názor dítěte může být zjištěn i přes třetí osobu, lze takto zjistit a prezentovat postoje dítěte před soudem. Je však potřeba si dávat pozor na dezinterpretaci.

Soud má však také povinnost naplňovat procesní práva dítěte dané Evropskou úmluvou o výkonu práv dětí a sám dítě o stavu věci informovat. Přičemž smyslem dle § 20 odst. 4 OZ, který tento požadavek akcentuje „není jen ustavení nové povinnosti soudu, aby nezletilému, který „je v obraze“, poskytl informace a vysvětlení podstaty a aktuálního stavu řízení, ale i to, aby takový nezletilý mohl uskutečňovat sám za sebe procesní návrhy, i když je v řízení zastoupen. V případě rozporu mezi procesními úkony zástupce a nezletilého soud analogicky aplikuje § 93 odst. 3 OSŘ a upřednostní ten procesní úkon, který je po uvážení všech aktuálních okolností více k prospěchu nezletilého. Nelze totiž dopustit, aby informační a vysvětlovací povinnost soudu dle § 20 odst. 4 byla samoúčelná.“²⁷²

Nejvhodnější prostor pro participaci dítěte je však shledáván u mediace.²⁷³ Ač není primárně mediace zahrnuta v základním výčtu subjektů cochemského modelu, své místo při interdisciplinární spolupráci si nalézají pomalu a jistě. Další vhodná místa, kde lze naplnit participační práva dětí a posilovat jejich právo na seburčení lze nalézt v rámci institutu kolizního opatrovnictví, nezapomínat na názor dítěte by také neměl advokát rodiče.²⁷⁴ Na uspořádání, které bude v nejlepším zájmu dítěte, je potřeba nahlížet právě z perspektivy samotného dítěte.²⁷⁵ Toto musí rodiče při tvorbě dohody ohledně dítěte²⁷⁶ respektovat. Je nutné odlišovat na co má dítě právo, co jsou jeho legitimní potřeby a který názor je spíše přáním.

²⁶⁹ ROGALEWICZOVÁ, Romana. Možnosti aktivního zapojení dítěte do řízení. *Právní rozhledy*. 2018, roč. 25, č. 8, s. 267.

²⁷⁰ ROGALEWICZOVÁ: Představení Cochemské..., s. 70.

²⁷¹ DOSTÁLOVÁ, Soňa; KILLAROVÁ, Tereza. Cochemská praxe-role zapojených profesí. *Právo a rodina*, 2015, roč. 17, č. 7, s. 11.

²⁷² SVOBODA, Karel. § 20 [Průběh řízení]. In: SVOBODA, Karel a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních*. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2015, s. 32.

²⁷³ CIRBUSOVÁ, BRZOBOHATÝ: Manuál zavádění..., s. 6.

²⁷⁴ Tamtéž.

²⁷⁵ ČAMDŽÍCOVÁ, Sabina. Posílení role nezletilého v řízeních péče soudu o nezletilé. *Časopis pro právní vědu a praxi*. 2019, roč. 27, č. 2, s. 260.

²⁷⁶ Například při sepisování návrhu rodičovského plánu lze dítě přizvat a vhodným způsobem se jej na jeho názor a přání dotázat.